

літературно-мистецький

часопис - 2016 № 1(7)

ISSN 2411-0086

ТЕКСТОВЕР

літературно-мистецький

часопис - 2016 № 1(7)

ТЕНКСТОВЕР

Зміст

Поезія

Еліс Бекташ - 8 / **Мілош Бєджицький** - 10 / **Олеся Гунько** - 19 / **Айвар Лієпіньш** - 23 / **Наталя Мазур** - 24 / **Хуліан Марчета** - 31 / **Олексій Маслов** - 32 / **Євгеніуш Матковський** - 41 / **Мауро Нєрві** - 42 / **Збігнєв Мирославський** - 43 / **Ігор Мітров** - 45 / **Сильвія Плат** - 50 / **Інна Руснак** - 55 / **Віктор Сандлер** - 57 / **Томаш Марек Собєрай** - 58 / **Євгеній Сонях** - 61 / **Наталія Хаммоуда** - 63

Проза

Kіna: Механічний чоловік - 4 / **Інгвар Ант:** Крики - 6 / **Анатолій Власюк:** Коли сонце позіхало; Старий - 12 / **Оля Гірняк:** Повітря пахне осінню - 16 / **Ольга Кравчук:** Легенда про Смерть і Життя - 20; Не вбий! - 21 / **Катерина Петричко:** Паризькі канікули - 48 / **Ірина Червінська:** Слідопит - 66 / **Маргарита Шевернога:** З першого слова - 68

Інтерв'ю

Петер Семоліч: Поезія уособлює еротизм, а суспільство боїться уособлень еротизму - 70

Рецензії, новини

Василь Дениско: Демони піщаних дюн - 76 / **Володимир Криницький:** Сербський журналіст і війна в Україні - 80 / **Володимир Криницький:** Тін Уєвич оживе на телеекрані - 82 / **ТекстOver:** У Ялті закрили музей Лесі Українки - 83 / **ТекстOver:** Результати конкурсу короткої прози - 85

KINA

МЕХАНІЧНИЙ ЧОЛОВІК

Механічний чоловік. Дбайливо зібраний турботливими руками, він геть увесь складався з заліза й механіки. Шурупчики та гаєчки, вправно підібрані тими ж руками, давали змогу вміло керувати механічним чоловіком: його пальцями та рухами, його алюмінієвими легенями, мозком та механічним пенісом. Якщо підкрутити праве око механічного чоловіка, воно менше дивитиметься вліво. А натиснувши на шию, можна було скерувати його думки.

Та дещо виводило весь механізм механічного чоловіка з ладу. Серце. Воно гаряче билось й клекотало в цинкових грудях. І весь час чулося щось на кшталт тамтамів, з самої середини цього напівробота. Турботливі пазурі весь час турбувались через це, повторюючи одну заїжджену фразу: “Рух за розкладом”, а потім ледь стиха додавали: “Ці тамтами зіб’ють тебе з ритму. Ти можеш помилитися”. Пазурі шаленіли, що дужче чулись удари тамтамів у цинкових грудях механічного чоловіка.

У своїх снах робот бачив яскраві картинки, як кадри діафільмів, підсвічені сонцем, вони нагадували йому про море, про мрії – і серце його підіймалося все вище й вище, врешті впираючись у самі цинкові груди, розширювалося від щастя й часом гупало з усієї сили. Пазурі-руки прокидались. Божеволіли. Підкручували шурупчики, змащували пеніс, додавали пального – та все марно. Серце й далі гупало мов навіжене.

“Ти заіржавієш”, – повторювали руки-пазурі. – “Рух за розкладом”.

А у своїх снах робот дивився на сонце. Сонце зносило вітром, а він його знову знаходив. І йому здавалось, що його залізо ставало теплим і чутливим. Відчувши присмак свободи на своїх механічних губах, робот прокидався усміхненим. Принаймні йому так здавалось, адже зазвичай це було не так. За всіма технічними характеристиками він не міг усміхатися, що підтверджувалось відповідними документами.

“Рух за розкладом”, – казали йому.

“Рух за розкладом”, – повторював робот. Але серце гупало.

Щоночі пазурі поступово, по шматочку, по міліметру вирізали серце, щоб було не одразу помітно.

І механічний чоловік-робот, засинаючи знову і знову, прощався з наступним шматочком серця, з наступним сновидінням, втрачаючи наступний колір... І якоїсь ночі, коли з бляклого неба вітер схопив сонце, механічний чоловік його більше не знайшов.

Він навіть не думав про це – турботливі руки вже про все подбали.

Розклад за рухом, рух за розкладом, за розкладом рух, за рухом розклад, рух за рухом, розклад за розкладом...

Маленький шматочок серця, що намагався вижити серед заліза й мастила, з часом згруб, затвердів до того, що став схожий на невеличкий камінчик. І лише коли здіймався сильний вітер, він стукав у механічні груди, і звук цей був сухий, як пусте бряцання в порожній алюмінієвій каструлі.

Рух-Розклад-Рух...

Одного дня піднявся сильний вітер. Механічний чоловік стояв посеред вулиці й дивився вгору. Починалася буря й камінець в грудях дзенькав, б'ючись всередині, з усієї сили вдарявся об алюмінієві легені, цинкові ребра. Сонця не було, але він стояв і чекав. Це бряцання – єдине, що відчував він зараз. За розкладом негоди не передбачолася, і механізм сміливо звів очі до неба. Примарне сонце так і не з'явилося на небосхилі. Почалася злива...

Іржа проїла його всього. Вона дісталася нирок і найменшого нерва механічного чоловіка. Турботливі руки стурбовано віддирали шматки іржі, залишаючи дірки в голові... Жахливо-швидко іржа дісталася його нутра, як сифіліс, захопивши все тіло, зібране колись пазурами.

Лише шматочок серця залишився...

ІНГВАР АНТ

КРИКИ

*“Думаю, ти не зрозумієш, що таке страх,
поки твоя дитина не закричить у темряві”
С. Кінг, “Крістіна”*

Я знесилено біг у темряві. Сірий туман, густіший за смолу, чіпався очей. У коліно ніби забили іржавий цвях, а з чола лився піт. Легені плавивись всередині. Серце гупало голосніше відбійного молотка.

- Ще один крок... Ще один крок, і впаду, – шепотів я.
- Біжи! Біжи, якщо хочеш жити... – відповідав мені мозок.

Чудовисько наступало на п'яти. Сухі руки з пазурами ледь не вчепились у плече. З рота відгонило свіжою кров'ю, змішаною із запахом коров'ячого лайна. Волосся монстра палало вогнем, а сіру шкіра вкривали глибокі борозни.

Я зачепився.... Зачепився і впав. Із носа юшила кров. Піднятися уже не міг. Розвернувся на плечі і подивився вгору. У мене вп'ялись жовті очі, ніби їх залили золотом. Чудовисько вишкірило гнилі зуби і посміхнулося. Із пащі крапала слина.

Я закричав дитячим голос. Голосом власного сина.

Прокинувся у холодному поту. Різдвяні вогники ялинки блискали яскравими кольорами. Сніжило. Ліг на бік. Дружини не було: вона на зміні. Я заспокоївся, але сон не йшов. І тут... Знизу я почув пронизливий дитячий крик.

– Васю! – скрикнув я і скочив до дверей. На кухні послизнувся і впав на голі коліна. Головою ударився об бік стола. Щось вкусило мене й потекла цівка крові. – Дідько! – витер її, а мої очі утледіли на столі ніж. Я схопив його й міцно стиснув, що аж пальці побіліли.

Коли підійшов до дверей дитячої, тиша різала вуха. Легко просунувся в середину. Я відчув могильний холод. Ввімкнув вимикач. Світло запекло в очі, але за секунду вони вкрились кригою. Ніж ледь не утік мені з рук, а на груди ніби кинули кам'яну брилу.

На мене дивились ті самі очі, залиті золотом. Слина із рота перемішалась із кров'ю. Клапті сірого одягу ледь відрізнялись від сухої шкіри. Руде, розпатлане волосся тягнулось до поясу. Одна рука чудовиська звисала до низу, а інша... А інша тримала за ногу

мого двохрічного сина. Її пазурі вчепились у стопу хлопчика з якої капала кров. Горло теж було червоне, але із глибоким рваним укусом.

Сльози котились по моєму лиці, коли я із криком кинувся на тварюку. Вона засичала і, як ганчірку, відкинула дитяче тіло. З іншим ударом відлетів і я. Лиш пам'ятаю, як ударився об стіну. Темрява...

Коли я прокинувся, біля мене сиділа медсестра і колола прозору рідину. Заспокоювала. Почав діяти препарат і вона дозволила мені сісти. Вийшла і закрила за собою двері.

Я почав згадувати... Дружина повернулась зранку. Вона побачила мене, а поряд мертву дитину із колотими ранами. Із нелюдськими криками вирвалась надвір. Вона мені не повірила... Вона повісилась...

Сьогодні Різдво. Щоночі на Різдво я чую крики. І очі... Ті очі, налиті золотом...

ЕЛІС БЕКТАШ

КОРЕНІ

*

із людських коренів
зростають пам'ятники
тут як у картоплі –
те, що на поверхні – неїстівне
і навіть отруйне

чекати добра
варто лиш від того, що в землі

СОНЯШНИК

у пошуку причин
розтинаєш соняшникове насіння

те, що бачиш під мікроскопом –
не причина, а демонстрація
наслідків терпіння
і болю

причина ж ховається в сміху
й мовчанні
по кожній насініні

і тому вона для тебе недосяжна
назавжди

*Еліс Бекташ
(Сараєво,
Боснія і Герцеговина) -
поет, журналіст*

СЕЗАМ

тому неспокою, що тебе обсідає,
не вір, коли каже,
що він усесвітній

це все від поганого травлення
й насіння кунжуту,
застряглого між зубами

а те, що ти неспокійний –
найкращий твій дар від світу

бо
і душі, і гною
завжди у тілі тісно

ЛАВАНДА

раз
вічно стомлену голову
поклав на подушку
й на запах лаванди у ній

на ранок прокинувся
свіжий
і змінений
назавжди

З боснійської переклав Володимир Криницький

МІЛОШ БЕДЖИЦЬКИЙ

ПРЕКРАСНЕ СНІЖНО-БІЛЕ ПРАННЯ

Сучасні жінки купують порошок "Lanza"
Хороші дівчата йдуть на небеса
Моя дівчина, на щастя, іде, куди хоче
Буває, що в квітні падає сніг
Буває, що чуєшся, як звичайне сміття
Буває, сніг падає на балкони в квітні
На прекрасне, сніжно-біле прання...

АКСЛОП*

Асклоп – здається, якесь данське місто.
я тут проїздом. щоправда,
довелося затриматися, бо рільничі міністри
повсідалися на бідони з молоком і перегородили
всі дороги. мені вже тут чимало наплели
про місцеві цікавинки, як от Діврон**
або Чивежур***, я кохав тутешніх дівчат,
поліція вже кілька разів ганяла мене
тротуарами. місцеві жителі вельми приязні,
вмовляють мене, щоб зостався надовше. обіцяю:
хоч де я опинюся надалі – завжди пам'ятатиму
Акслоп.

КОРОТКЕ ПОВІВАННЯ

Досить несподівано, коли говориш зі мною
по телефону, тієї самої миті овіває мене твій запах,
хоч ти й сидиш у потязі, далеко звідси.
З кожною хвилиною
потяг віддаляється, летить з пункту А до пункту Б.
Було б добре, якби міг сказати, мовляв, щохвилі
сильніше вчуваю твій запах через телефон.
Але це триває
лише коротку мить. Як шквал.

Мілош "MLB"

Бєджицький

(Польща)

поет, перекладач,
автор восьми
поетичних збірок

* Акслоп – прочитане
навпаки слово Polska
(Польща)

** Діврон – прочитане
навпаки прізвище
Норвід (Ципріан Каміль
Норвід, 1821-1883,
польський письменник,
художник, скульптор)

*** Чивежур –
прочитане навпаки
прізвище Ружевиц
(Тадеуш Ружевиц,
1921-2014, польський
поет, прозаїк, драматург,
сценарист)

*

Добрий вечір, я Міцкевич, і я
білорус. першим у Польщі став писати, як О'Гара
потім у мене все перемішалося, до дружини
почав ставитися, як до меблів. якусь мить
я думав було приєднатися
до натовпу недоумків, що топчуть Площу Згоди
кросівками "Podhale" – моя пиха зрадила мене й висміяла.
потім я подумав злитися
з космічними звуками Всесвіту, з духовним чином,
уособленою святістю. я став містичним капралом
примарних параноїків, що цілими ночами
сидять над пляшками вина по шість франків,
а на світанку йдуть на нелегальну роботу на будові

писати я вже покинув. іноді розказую небилиці
про Польщу, піпл хаває, одержую за те гроші,
але писати я покинув. щось висить у повітрі,
якесь очікування, і коли стуляю повіки,
бачу через тремтливу спеку червону
потрісану оболонку землі, запилюжених волів,
що тягнуть гарбу на великих дерев'яних колесах,
біжу холодними стежками Маналі з наплічником,
повним гашишу, а завантажений контрабандною зброєю джип
натужно гуде посеред вологих джунглів
під байдужими поглядами малагасі, цих темношкірих китайців.

вночі мене будить стукіт бубнів і вищання турецьких цівниць
потім я мовчки вдивляюся в стелю, наче на ранок мені кудись
їхати,
наче я мав би підчепити ВІЛ і померти, наче раніше літав я цілий,
а zostались хіба шмаття сажі.

З польської переклав Володимир Криницький

АНАТОЛІЙ ВЛАСЮК**КОЛИ СОНЦЕ ПОЗІХАЛО...***Олегові БАГАНУ*

Сонце позіхнуло...

Моя розмова з Богом затягнулась. Почали ми ще звечора, а вже щораз більше світлішало.

Просив я Бога повернути мені здоров'я. Власне, повернути, а не дати, в цьому якраз різниця. Бо ж здоров'я в мене колись було. А потім чи я його розтринькав, чи, не пам'ятаючи, позичив комусь... Ось так завжди буває: позичиш якусь річ, потім згадаєш – і з'ясовується, що речі вже нема, або тобі повертають якесь дрантя. А то ж здоров'я!

Хоч убий, не пам'ятаю, що відповів Бог про повернення мені здоров'я. Мабуть, вкотре ухилився від прямої відповіді, як то завжди буває з великими.

Можете сміятись, але потім ми говорили з Богом про амебу та інфузорію туфельку. Я гаряче доводив Богу, що їм найкомфортніше живеться у Всесвіті. І знову не пам'ятаю реакції Бога на ці мої філософські кпини.

А далі взагалі була справжня філософія! Мало не півночі ми говорили про Аристотеля, Сократа, Канта. Я й не підозрював, що розбираюсь у філософсько- мудрагельських хитросплетіннях.

... Коли я прокинувся, дружина сказала: "З тобою неможливо спати. То бурмочеш щось уві сні, то хропиш".

Я глянув у вікно. Сонце позіхнуло...

СТАРИЙ*Миколі КРУКУ*

Коли діти зреклися мене, я пішов торгувати на базар. Пенсії заледве вистачало на комунальні послуги та ліки, а треба ж було ще їсти. На базарі місце мені виділили легко, бо я нікому не був конкурентом. Якось зі своїм стільчиком і ящиком втиснувся між двома молодичками – Галею і Любою. Вони продавали різноманітний крам – від батарейок до голок і рибальських гачків,

а я сидів між ними, мов забутий музейний експонат. Спочатку на ящику розмістилися мій старий светр і ще не зовсім зношена кепка. Светр мені на сорокаріччя зв'язала дружина. Тоді я ще був молодий і повний сил, а тепер светр висів на мені, мов на вішаку. Галя й Люба відразу оцінили светр у двісті гривень:

– Старий, менше не бери, а більше й так не дадуть!

Светр купили лише на п'ятий день. Якийсь панок сторгувався за сто вісімдесят гривень. Галя й Люба побігли перекусити, то я й не пручався. Коли вони повернулися, мені соромно було зізнатися, що я продешевив.

– Старий, з тебе могорич за початок трудової діяльності!

Я дав їм двадцять гривень, і вони побігли по пляшку.

Поки їх не було, переді мною виріс міліціонер з двома личками на погонах. Він нахабно витріщився на мене – й я простягнув йому п'ятку.

– Старий, – іронічно усміхнувся він. Я дав йому ще п'ятку.

Дівчата принесли чвертку, половинку білого хліба і шмат ковбаси, вже акуратно порізані. Я випив за почин п'ятдесят грамів. Дівчатам, значить, дісталось по сотці. Закусивши хлібом з ковбасою, я пішов додому, аби зберегти сто п'ятдесят гривень, що залишилися.

Наступного дня я притарабанив на базар своє старе пальто, до якого вже почала добиратися міль. Мені поталанило, бо пальто придбали вже через три дні, виклавши за нього триста п'ятдесят гривень. Галя й Люба казали, щоб менше чотириста не брав, але їх, коли заявився покупець, поруч не було.

І знову, мов з-під землі, виріс міліціонер з двома личками на погонах. Коли я йому завчено простягнув десятку, він знову іронічно посміхнувся:

– Старий...

Довелося віддати двадцятку.

Цього разу чверткою не обійшлося. Галя й Люба принесли пляшку, буханку білого хліба і значно більший шмат порізані ковбаси. Я випив сто грамів, а їм, значить, дісталось по двісті.

Виторгуваних грошей мені мало вистачити на харчі до кінця місяця. Це навіть якщо взяти до уваги, що я наважився купити собі носову хустинку, бо ставало соромно перед дівчатами сякати в землю за допомогою пальця.

Вдома не сиділось. Узяв декілька старих сорочок, яких давно не носив, потертого капелюха, що вийшов з моди років п'ятдесят тому

(жартую, звичайно), – і почвалав на базар. Усе ж там було веселіше, ніж сидіти вдома. Ви буде сміятись, але старі сорочки і потертий капелюх у мене купили того ж дня. Я збагатився ще на триста гривень. Купив дівчатам пляшку червоного вина і коробку цукерок, віддав міліціонерові з двома личками на погонах двадцять гривень і пішов додому.

Я вже міг сидіти вдома, нічого не роботи, тільки дивитись телевизор і їсти. Та базарна метушня, десятки нових облич заворожували мене. З себе продавати було нічого, і погляд зупинився на шафі дружини. Відтоді як вона померла, я й не заглядав туди. Кожного дня я носив на базар то сукню, то спідницю, то блузку й неодмінно продавав їх. Галя й Люба дивувалися моєму базарному талантові, а міліціонер з двома личками на погонах неодмінно виринав переді мною, як тільки вони десь відлучалися на хвилику, а мені вдавалося щось продати. І нюх же мав! Справжній тобі нишпорка. Я теж навчився давати йому потрібну суму грошей в залежності від того, за скільки продав товар.

Одного разу, коли я так сидів на базарі й думав про щось своє, наглядаючи за крамом Галі й Люби, переді мною постали син і невістка.

– О, дивися, твій старий приторговує, – іронічно сказала вона.

– Що ти мене ганьбиш? Щоб я тебе тут більше не бачив, – сказав він.

Галі й Люби поруч не було, та й міліціонер десь зник.

Тиждень я сидів удома, нікуди не виходячи. Їсти мав що, хоча й не дуже хотілося. Постійно думав про свою покійну дружину. Скільки вона натерпілася через мою пиятику...

А потім я знову з'явився на базарі.

– Старий, ми думали, що ти вмер, - зраділи Галя й Люба.

Мені подумалося, що краще би я вмер, бо більше жодного інтересу в цьому світі в мене не було.

Син з невісткою з'явилися несподівано, як і того разу. З ними був хлопчик. Я знав, що це мій внук. З обох боків, немов охорона, стояли Галя і Люба. Невістка і син хотіли щось сказати, але не сміли при чужих людях. Внук підійшов і поклав собі на голову ще не зношену кепку, яку мені ніяк не вдавалося продати. Галя й Люба засміялись. Син і невістка одночасно, ніби уздріли якусь смертельну заразу, скинули кепку з голови малого і швидко пішли. Я ще довго чув його плач.

У мене з очей текли сльози. Галя і Люба, не знаючи в чім річ, заспокоювали мене.

– Старий, випий з нами, – пропонували вони.

Я не хотів і пішов додому.

Тепер на базар не ходжу. Дивлюся довгими днями на кепку і згадую внука.

А вночі мені сниться дружина. Мабуть, час збиратися в дорогу до неї...

© Володимир Криницький

ОЛЯ ГІРНЯК

ПОВІТРЯ ПАХНЕ ОСІННЮ

Одного пізнього літнього ранку я сиділа на лавці біля Ратуші і чекала друга. На площі Ринок, як завжди, було багато цікавих пішоходів-туристів, які фотографували все підряд. У сукнях старовинних фасонів і з парасольками ходили дівчата, які зазвичай носять підноси із солодощами. Позолочені живі статуї стояли непорушно і лиш час від часу здригалися, коли до них підходили чергові охочі сфотографуватися. Біля Нептуна сидів старенький однорукий художник і малював вже третю картину підряд (вони в нього виходили геніальні).

Повз мене пройшло безліч людей: з гітарами, з морозивом, з фотоапаратами, з квітами, з домашніми улюбленцями... Але мою увагу привернули дві, здавалось би, зовсім непримітні особи - бабуся і онука. Дівчина на вигляд мала приблизно двадцять років, проте йшла з бабусею за руку і щось їй розповідала. Старенька з цікавістю розглядала все навколо. Склалося враження, що вона у Львові вперше. Інколи вона зупинялась на місці, щоб роздивитись щось детальніше. Ну це всі так роблять, гуляючи Львовом, але ця бабуся мене дуже зворушила.

Потім на кілька хвилин мою увагу відвернула дівчина, яка перечепилась і впала прямо переді мною. Вона зламала каблук, розбила коліно і люто проклинала бруківку. На жаль, я втратила з виду своїх персонажів.

Мені більше нічого не залишалось, як продовжувати слідкувати за всім навколо, поки не прийде друг. Але тут – о слава! – мої персонажі сиділи на іншому боці лавочки, на якій сиділа я. У мене була змога роздивитися їх ближче.

Переді мною сиділа сива худорлява жінка. Вона була в зеленому платті, на її шиї, руках і вухах виднілися коричневі прикраси, які були в тон з її карими очима. Чесно кажучи, я її погляд буду ще довго пам'ятати. Бабуся глянула на мене так, ніби в саму душу подивилась. Я не можу пояснити, чим вона мене так вразила, але це була дуже красива жінка, незважаючи на свій поважний вік.

Зовсім неочікувано для мене бабуся заговорила.

– Повітря вже пахне осінню, правда?

Тепер у мене було подвійне здивування, бо рівно тиждень тому я написала у себе на сторінці в соцмережі точно такий самий вислів:

«Повітря вже пахне осінню». А написала тому, що я більше не відчуваю літа. Сонце вже не те, і листя почало опадати.

– Правда, – відповіла я. – Мені вже тиждень як пахне осінню.

Тут я помітила на собі другий погляд – тепер на мене дивилася і онука. Вона так мило усміхалась, в мене склалось враження, ніби я їх вже сто років знаю. Дівчина не говорила нічого, лиш тримала бабусю за руку і час від часу погладжувала її.

– Ти, напевно, творча людина, – сказала старенька.

– Так, я пишу вірші. А як Ви здогадались? – запитала я.

– Творчі люди завжди помічають дрібні деталі швидше за інших, – після цих слів бабуся опустила погляд і про щось задумалась.

Настала незручна мовчанка, і я вирішила говорити далі.

– Ви з такою цікавістю роздивлялись архітектуру на площі... Ви приїхали звідкись?

– Так, приїхала. З того світу, – її погляд знову піднявся на мене.

Я не знала, що відповісти, чекала, поки жінка буде говорити далі. Але ні вона, ні її онука не говорили нічого. Очевидно, що мій вираз обличчя був повний здивування, і бабуся заговорила сама.

– Я довгий час лежала в комі. Мене хотіли від'єднувати від апарату. Але мені приснилась онука, яка ніяк не могла скласти пазл. Я їй допомогла і в нас вийшла картинка Оперного театру. Після цього я прийшла до тяти, – жінка важко зітхнула і глянула на дівчину. – Ми самі не львівські, але після цього всього я твердо вирішила відвідати Львів. А онуця моя проводить мені таку собі екскурсію.

Я була до глибини душі вражена цією історією. Все, що я змогла вимовити, – це "Огооо..!". Бабуся знову важко зітхнула і мовчки ствердно помахала головою.

– Я в молодості теж писала вірші. Чудовий спосіб щоб тренувати розум і заодно вивільняти із себе все, що наболіло. В мене було три зошити списаних. Але мій батько їх спалив, сказав, що я займаюсь нікому непотрібними «писульками».

– Мої батьки теж не в захваті від того, що я пишу. Тому свої блокноти я ховаю, – відповіла я.

– І правильно. Не переставай писати, це насправді дар, – мовила старенька. Вона взяла онуку за руку і взялась вставати. – Ой, ноги неслухняні! Засиділась і тепер не можу встати.

Онука допомогла бабусі піднятися. Ніхто з них більше не оглядався на мене. Як прийшли без привітань, так і пішли, не

прощаючись. Їхню увагу знову повністю заповонила архітектура Львова.

Я довго дивилась їм услід, поки чийсь дотик не повернув мене в реальність. Я повернулась. Це був друг, якого я чекала. Якщо чесно, то я вже і забула про нього.

– Повітря вже пахне осінню, правда? – запитала я його.

– Яка осінь? Літо ж іще, – відповів друг.

– Не зважай, це думки вголос.

От бувають такі люди, які випадково вриваються в наш особистий простір і залишаються в пам'яті надовго. Такі моменти дарують найбільше натхнення.

© Леся Олендій

ОЛЕСЯ ГУНЬКО

ТАНЕЦЬ

Танцювала босоніж танго Астора Піацолі,
 Загорнувшись у спогади і забуту тобою сорочку....
 І кожен рух був сповнений пристрасті, відчаю і болю,
 Які вирували тілом: розпусним і непорочним.
 І у тому нестримному наступі, тому шалі
 Розкривалась пражінка: Єва, грекиня, іспанка -
 Істота із крові, плоті, любові і печалі -
 Служниця, царівна, рабиня, куртизанка.
 Танцювала босоніж, корилась ритму, як владному чоловіку,
 Дозволяла платівці диктувати свої умови,
 І задивлений Всесвіт стремів до її вікон,
 Споглядати танець - таїнство свтобудови...

ОЛЬГА КРАВЧУК**ЛЕГЕНДА ПРО СМЕРТЬ І ЖИТТЯ**

Сотні століть тому люди не вмирали. Та це тривало, допоки Смерть не прив'язалася до Життя. Смерть існувала відокремлено у своєму тихому похмурому світі, але одного разу, всього на мить зустрівши Життя, вже не змогла забути. Її привернули почуття, тепло, рух та яскраві фарби. Смерть була загадкова та похмура, тому Життя її й остерігалось, але невідоме вабить, і воно потягнулося до неї звивистою дорогою, як тягнеться квітка до світла. Не в їх владі бути разом, тому вони намагалися наблизитись одне до одної, як тільки могли. З того дня існування кожної людини повинно було припинитися, аби Смерть хоча б на частку секунди могла побачити Життя. Воно стало немов один величезний подих, а видих у кінці – Лета. Вони ходять пліч-о-пліч, не в змозі поєднати долоні, бо їм дано бачитись тільки одноразово в одній людині. Іноді Життя, сидячи на краю світу, довго розмовляє зі Смертю, знаючи, що вона не чує. Міркує про те, хто важливіше та сильніше. Хотіло б піти в гості, провідати, коли та хворіє, але лада її не запрошує. Подарувати посмішку та блиск свого погляду, а Смерть лише бажає розглядити на його обличчі глибокі зморшки, одним ледь відчутним поцілунком прибрати складочку, що пролягла теплим чолом, розчесати щільним гребенем волосся, погладити по змученій від роздумів голові та вкласти спати, вкривши білим саваном.

Тиняючись похмурими безкраїми пустками, Смерть тужила, тому й почала все раніше приходити побачитись із Життям, проте й воно часом стомившись від активності, бажаючи спокою, саме легкою рукою підштовхувало людину назустріч милій серцю подрузі. Іноді Життя у своєму ритмі та кольорах про неї забувало. Смерть ображалась, вигадуючи нові забави. Подовгу кричала, і відлуння розносило її біль навкруги. Одного за іншим людей забирала, винаходячи витончені муки. Хотіла зберегти у своєму сірому світі крихту блиску, але щойно його торкалась, усе згасало. Життя дратувалося, не хотіло йти назустріч, як та не гукала. Воно подовгу переховувалося, поки, нарешті, не стомлювалось.

Відтоді, як вони вперше зустрілися, минуло багато часу. Але тепер із кожним роком подруги бачаться все частіше, стають все

ближчими, ходять майже в ногу, розділені лише перегородкою, яка невинно стоншується.

НЕ ВБИЙ!

Покликала мене якось подруга на дівочі посиденьки. Піду, думаю, вина вип'ємо, потеревенимо. Але де там! Ритка у то й день була серйозно налаштована. А запросила вона мене, як з'ясувалося, щоб думки висловити та «завербувати». Стола накрила, пляшку червоного вина поставила, хоча знає, що я люблю біле. Ковбаси нарізала, котру я терпіти не можу. В цілому, все, як годиться. Вона не стала довго викручуватися, відразу перейшовши до головної теми.

– Ось ти Оленко, м'ясо їси? – запитала вона.

– А чого б його не їсти?

– Ти бодай раз замислювалася, як страждала тварина, коли її вбивали?

– А навіщо? На бійні ж не знущаються. Раз і все!

– Помиляєшся ти, Оленко! Тварина відчуває, що її вбити повинні, боїться. Її м'ясо просочується цим самим жахом. А коло вона бідолашна помирає не своєю смертю, то не може пробачити свого вбивцю. Адже тварини розумні. І ти потім їси це м'ясо, тим самим псуючи свою карму та фігуру, - прокричала вона, тицьнувши в мене пальцем. Й одразу ж взяла з тарілки шматочок ковбаси та закинула до рота. Але звичайно, дорікнути їй нема чим, у ковбасі ж м'яса нема.

– Якщо тебе послухати, то самий лише факт вбивства вже гріх і неважливого кого: людину чи комаху ти прихлопнув.

– Я про це й кажу! Потрібно відмовитись від м'яса, а вбивати взагалі нікого не можна, навіть таргана.

– То що ж з ними робити?

– Ловити та відпускати.

– Якщо так міркувати, то враховуючи, скільки я мух та комарів за своє життя вбила, я давно вже повинна набути репутації серійного вбивці, – мені ледь вдалося стримати посмішку.

– Ех, Оленко, шкода мені тебе, не потрапить твоя душа до раю.

– Щось я не розумію, невже ти в нову віру подалася?

– А що тут дивного? Того й гляди душу очищу, а за одно й схудну. Між іншим, мій вчитель йоги грамотним чоловіком виявився, – надула Ритка губки.

– То як ти тепер від своїх шуб відмовишся?

– Чого б це?!

– Аякже, Ритко, у твоїх шуб та черевиків карма паскудна! Ти ж через них до раю не потрапиш. От що, віддай-но їх краще мені. Мені й так вже нічого втрачати, від м'яса я відмовитись не зможу.

– Якщо мій вчитель схвалить, то, може, й віддам, – промовила вона, поїдаючи черговий шматок копченої ковбаси.

Послухала я ще про корів, мавп і з порожнім шлунком, та втомленим мозком подалася додому, радіючи, що легко відбулася. Після цього Ритка ще рази три мене на посиденьки кликала, але я не пішла, вичікуючи, коли зникнуть симптоми нового “захоплення”. Адже людина з народження м'ясоїдна й ніяке вегетаріанство мені м'яса не замінить. І тарганів я як не любила, так і не любитиму.

Через місяць пролунав дзвінок:

– Алло, Оленко, приходь, я котлет насмажила!

– Так ти ж м'яса не їси?! – здивувалась я.

– Хто старе пригадає, тому сама знаєш. Падлюкою виявився мій йог. Тепер іншу ученицю намагається “напоумити”. Знаєш, він чоловік класний, а на заняттях таке виробляє! От тільки це вже в минулому.

Сидячи ввечері в неї на дивані, попиваючи вино та заїдаючи котлетами, я все думала, що так і не познайомилася з людиною, яка проповідує учням головні заповіді: “Не вбий” та “Не з'їж шматок м'яса”, а сама щодня, збираючись на роботу, надягає шкіряні туфлі та куртку. І Ритку шкода стало. Тепер вона разом зі мною до раю не потрапить. Ну що ж, якщо пощастить, то хоч біля воріт постоїмо.

АЙВАР ЛІЄПІНЬШ

Я ВСЕ ОДНО САМОТНІЙ

Люблю тебе, дубе,
люблю тебе, липо,
троянду – царицю квітів.
Природа – це друг мій мудрий,
щасливий в тобі я, але –
я все одно самотній.

З надією слухаю
розповідь вітру,
оплакує серце
небачені далі, але –
радію, що в болі своєму
я все одно самотній.

З есперанто переклав Петро Паливода

НАТАЛЯ МАЗУР

МІСТО НЕ СПИТЬ

Небо над містом в мереживі чорних дерев
Храмовим шпилем підперто і списом ялини.
Присмерк вечірній, що зітканий з тисяч химер,
Світла ліхтарного переривають краплини.

Місто натомлене шурхіт коліс оповив,
Тьмяна бруківка підхоплює їх колискову.
Вулиць дотичних безлюдні, вузькі рукави,
Кличуть у безвість пірнути страшну й загадкову.

Місто зітхає, йому би спочити на мить,
Вимкнути світло, машини, людей і розмови.
Скільки століть промайнуло, та місто не спить...
Просто містам так судилось - не спати ніколи.

ПІЗНІ ХРИЗАНТЕМИ

Чи дощ, чи сніг, чи невагома мжичка
Поволі падає на вуличні ятки.
Ходити під дощем - то давня звичка.
Пришвидшу крок. Розім`яті листки

Не шурхотять. І під ногами слизько.
Ця пізня осінь зіткана з краплин.
Схилилися хмарини низько-низько
Над містом з теракотових цеглин.

Повільно висипають крупи білі
На вулицю із тьмяним ліхтарем.
Тулю до себе квіти скрижанілі,
З гірчавим ароматом, хризантем.

Спішу до тебе у тепло кімнати,
Де чай із трав заварюєш мені,
І хризантеми там будуть стояти
У кришталевій вазі на столі.

НЕ БУРЖУА

Холодний ранок.

Перше.

Листопад.

Зітхає місто протягами вулиць,
А ми удвох. Неначебто назад
У молодість негадано вернулисьь.

Мороз інкрустував опалий лист,
Йдемо поволі - нікуди спішити.
Не руки - долі в нас переплелись,
Чимало довелося пережити.

Десь у будинках сонних буржуа
Напій ранковий в кавнику парує.
Ми мовчимо, бо зайві всі слова,
Бо не потрібні ті розмови всує.

Кав'ярня - випадкова і стара -
Від зашпорів рятує і застуди.
Лате, еспресо.
Все. Мені пора.
Твої слова:
Іди. Чекати буду.

ХОЛОДНІШАЄ...

Холоднішає...
День поза днем
Випадають тумани поволі.
Виноград заяснівся вогнем
П'ятипалих листків.
На осонні
Кряче ворон - старий реаліст.
Відлітає вороняча згряя.
Млявий вітер - бродячий арфіст
Павутину, як струни торкає.
Заклопотаний день по стерні
Пробігає, не зранивши п`яти.
У задумі стою, бо мені
Неможливо той день наздогнати...
Осягнути не можу оте
Сум'яття на околиці літа...
А край поля ще й досі цвіте
Подорожник дрібнесеньким цвітом.

КРАПЛИНИ ЩАСТЯ

На пядь піднявся ряст.
 А сонце,
 Перечепившись за сосну,
 Замешкало на довгій голці.
 Затіяв пісню голосну
 Шпак,
 Полишивши всі турботи.
 – Го-луб-ко! –
 Голуб туркотів,
 На гілку дуба сів навпроти,
 Палаючи від почуттів.
 Старезний ліс розкинув килим
 Із первоцвітів.
 А між них
 Літав метелик жовтокрилий
 У клопотах своїх земних.
 Заплутавшись в зелених хащах,
 Присів на дзбанку квітки джміль.
 Малі, стурбовані мурашки
 В мурашник бігли звідусіль.

 Розлите щастя до краплини
 У цій невтомній метушні.
 Збиратиму його у рими,
 Нехай залишиться мені.

ПЕРЕДСМЕРКОВЕ

Небесних сутінків перкаль
 Гасив поволі звуки міста.
 Десь, вирвавшись на магістраль,
 Авто намотували відстань.
 Серед усіх турбот, проблем
 Ніхто не бачив таємницю:
 Летіла осінь журавлем
 І жовтень вигравав на скрипці
 П'янку мелодію прощань,
 Що переплетена чеканням.
 І смуток білий на очах
 Безсило танув.
 Гаптуванням
 Проміння зблиснуло зірок,
 Ніч розлилася на півсвіту.
 І молодик за кроком крок
 Ішов на схід.
 Теплом зігріту
 Ніс усмішку поміж пільми,
 Щоб загубити на світанні.
 Бліді, натруджені дими
 Вились у небо заклинанням.
 І спокій теплий заповзав
 Пухнастим кошенням до хати,
 Яке забаглоє раптом за-
 Гойдати і заколисати.

**НІ НАРІКАННЯ,
НІ ОБРАЗИ,
НІ ЖАЛЮ...**

Ні нарікання, ні образи, ні жалю...
Зима штрихами замалює літо.
Сніжинок у долоні наловлю,
Як цвіту із дерев.

Несамовито
Завиє хуга,
Затріщить мороз,
Сади одягнуть убрання вінчальні.
На клавесині вітер-віртуоз
Зіграє світлу музику печалі.

По вицвілім небеснім полотні
Вечірнє сонце скотиться горіхом.
Прилине спогад, наче уві сні,
І я у ньому відшукаю втіху.

Сніжинки кришталеві у руках
Внесу в тепло затишної кімнати.
І будеш ти у серці та думках,
Бо я тебе не зможу не кохати.

ЧАС ОДЦВІЛИХ ВИШЕНЬ

Колеса хутко змотують асфальт
І тіні, що вляглися на дорогу.
Не повернути, що було, на жаль,
І трохи сумно на душі від того.

Обабіч шляху вишні одцвіли,
І час опалі пелюстки змитає.
Колись були ми разом - я і ти,
Тепер є я, є ти, а нас - немає.

Дорога вперто мчить за небосхил,
А ти від мене далі... далі... далі...
Зникають спогади, неначе пил,
Слідами стаючи на магістралі.

ПЕРША КАВА

Старий автобус у серпневу спеку
Гудів надсадно, глухо, без угаву.
Ви голосом притишено-далеким
Рондель читали про заморську каву.

Вслухалася у ті слова не марно,
Таки відчула ностальгійні ноти,
І уявила затишну кав`ярню,
Дві філіжанки кави. Ви - навпроти.

Кидає свічка світло золотаве
На канделябра патину зелену.
Із Вами це, звичайно, перша кави,
То чом зі смутком дивитесь на мене?

Те відчуття реальності і досі
В собі ніяк не можу побороти.
Зустріти із горнятком кави осінь
Як Ви - не знаю, а от я - не проти.

*

І знову розлука роз'ятреним болем пече...
 У час, коли руки твоє залишають плече,
 Шепочу - люблю, та слова на губах затихають.
 Знов дні стануть схожі на висохлі жовті листки,
 Що впали додолу, хоч праглося їм навпаки,
 У небо злетіти, докупи зібравшись у зграю.

Гортатиму фото, чекатиму в тиші дзвінка,
 А часу безжального мчатиме поряд ріка,
 Де вечір і ніч за вікном пропростають у вічність.
 І жити прийдешнім знов стану, як досі жила,
 Дарунки шукати, вкладати в них краплі тепла,
 Бо ти кожен рік на Різдво приїжджаєш у січні.

Віршами блукатиму, наче віднайденим раєм,
 Хоч кажуть, щасливі не пишуть вірші, та хто знає...

ХУЛІАН МАРЧЕНА

НАЙВИЩИЙ ПОЛІТ

Як мандрівні птахи, я жити хочу,
шукаючи пригод над морем синім;
буденний шлях хай не бентежить очі,
коли на інший берег я полину.

І вільно падати в обійми ночі
крізь бурштинове сяйво швидкоплинне,
протистояти шквалам до загину,
бо крила сильні і страшливі очі.

П'яніти від блакиті неба й моря
і правити безмежжям цих просторів,
забувши про людей та їх турботи.
А щойно серце стомиться у смуті,
померти тихо на скалі забутій
із крилами, готовими до зльоту.

З іспанської переклав Петро Паливода

ОЛЕКСІЙ МАСЛОВ**ПОЛІМЕРИ**

Більше ста кілометрів анідних ниток
Власними тонкими перстами -
Перемкнула станок, перенесла моток -
Змотувала, та перестала.

Перестали вуста її (попросту — рот)
Зрівнюватися з пелюстками.
Майже став їх завод. Став він просто банкрот.
Болі в попереку — тобто у стані.

Підіймався до хмар дим-димок од машин.
Хмари — наче очі її — сині.
У гуртожитку їх керівник залишив.
Є житло — й на тому спасибі.

От заради кімнати, де зараз сім'ї
Тісно — і приїхала в місто.
А іще вона любила кіно — з сьомої
В клубі. І ходила на диско.

Їй парфуми подобались — хвойнії
І її улюблений ірис.
Син готується сам до контрольної.
Господи, коли це він виріс?

*

Постукавши в прочинені двері
 Ввійшов сусід і ось сидить і кави
 Півчашки виливає на альбом
 Пробачте Та нічого Я такий
 Незграбний Запевняю Вас не варто
 Надворі лише сонце й перехожий
 Та він заходить в магазин і більше
 Вже не з'являється сьогодні спека
 На клумбі кілька квітів і напо
 Ловину синій м'яч і ще кота
 Пухнастий хвіст сам кіт на ганку сів
 І щось там їсть сусід виходить штори
 Гостинно простяглись за ним услід
 Бо звикли взагалі я не палю
 Але якби курив то закурив би
 Ось саме зараз

РОМБ СОРОМУ

Вдалині оксамитово-синє, а ближче блищить
Як розтрошене дзеркало, кинуте зверху.
Світло сонця на ньому як меч, а воно - наче щит,
Шар життя в двісті метрів над трьома кілометрами смерті.
І глибінь ця сірчана стоїть сімдесят п'ять століть
Сліз над слідом потопу, над пам'ятником катастрофі.
Ти печи нас, пучино, цілунком цілющим своїм
(Все одно, чи то сіль мене їсть, чи то я її їм);
Ми солоне населення: риби, і краби, і трохи
Кораблів і рибалок, що разом з водою налиті
У цю чашу між стінками гір проти неба і зір.
Щоби просто тут бути, - тут бути не можна і миті
У спокої і мирі. Бо світ – це не мир.
Хай ти будеш дельфін. Борозни це життя, білобокий,
Випробовуй на дотик, на дослід, на долю, усяк
Непитну його воду, глибину неглибоку,
Неміцну його міць, несмачний його смак.
Хай ти будеш пташиною-чайкою, щукою-рибкою,
Осетром, камбалою, тюленем – як кажуть, не суть,
Чоловіком чи жінкою в крайньому випадку –
Чоловічком зеленим не будь.
Біля моря мій дід із зими сорок другого року,
Бо комусь там землі ще хотілось, а дід не давав.
Це був відступ, зима, і, напевне, вузька й неглибока
Їх остання землянка, тісний їх останній привал.
Кишенькові стратеги потрібні на те, щоби викрали
Землю в нас чоловічки зелені, плямисті й малі.
І коли чоловічки над дідом шкребуть черевиками,
То йому повертатись незручно в кам'янистій землі.
От крім звезеного до портів закордонного краму,
І крім пляжного крему і грального бізнесу крім
Серед моря є зрошений нами і зрощений з нами
Ромбик сорому, він називається

СЕРПЕНЬ

І ця визначеність,
 І ця виснаженість,
 І ця висмаженість теж землі до лиця.
 Світ – він сам з себе робить консерви.
 Кожен день ми з'їдаємо серпень,
 А він знов перевтілюється:
 В метеорний потік,
 У томатний сік,
 У таємну писемність
 Тріщин у чорноземі,
 У маленькі сонця –
 В просторіччі вони
 Називаються
 Кавуни;
 І у вічне збирання плодів,
 І у вічне збирання за парту.
 На посадку ідуть молоді,
 І старі наготові до старту.

СКІЛЬКИ СВІТІВ У СВІТІ

Усю ніч я не сплю. У гадці
В мене таке крізь утому:
Як вони там, угандці,
На екваторі тому?

Мріють вони у жару
Міряти ступнями ніг
Схили Кіліманджаро:
Там цілорічно – сніг.

В спеку для тіла втіха –
Ківш снігової роси.
Негр умивається снігом.
Погодьтеся, це красиво.

Але от біда: як ми знаємо,
Вершини, білі, як вата,
Належать сусідній Танзанії.
Може, їх завоювати?

А бідолашні монголи?!
Як вони без Чингізхана?
Страх як з кумисом без кока-коли
Або без квасу погано!

Всі на коня – і гайда.
Ну ж, покажіть усім клас:
Штурмом візьміть Магадан,
Звідти – в похід на Аляску.

Ех, головне – сусідів
Нам підім'яти, а звідти –
Скільки світів у світі!
Скільки світів нам світить!

Цілий монгольський світ,
Цілий британський світ,
Цілий російський світ,
Американський світ...

Всіх волоцюг знай адресно,
Адже вони того варті.
Та, щоб не мучила заздрість
Інших, - гуляймо по карті!

А танзанійський світ?
А філіппінський світ?
А парагвайський світ?
Новогвінейський світ?

Всім нанесли культури,
Всім нанесли просвіти –
В газеті шматок арматури –
Просвітлені паразити.

*

В Широкиному йде обстріл.
Широка душа стратегів:
Над гаубицею клопочуться,
Культуру несуть, сердеги.

Світ і малий, і великий.
Люди і схожі, і різні.
Піки гірські – липкі як
Льодяник: хочеш – лизни.

Британці, шураві, янкі
Ділили Афганістан...
Місяць в повітрі п'янкім
Світиться: хочеш – дістань.

У В'єтнамі колись японці
І французи наводили лад,
І Америка... Сходить сонце.
Хочеш – сонце верни назад.

СМОЛОСКИП

Світи ж, мій Смолоскипе, врешті решт.
 Будь ласка, будь помітний з цього місця.
 Бо непомітні тут Південний Хрест,
 І призахідне Сонце, й східний Місяць.
 І коли в світі вимикають світло –
 Хоч ти не гасни під дощем і вітром.

Хай навіть ти – не те, що мені треба,
 І не в моїх же ти гориш руках, –
 Я визначив мету відносно тебе
 І тільки по тобі звіряю шлях.
 Ти – не мета, маленький Смолоскипе,
 Але без тебе я б напевне схибив.

Я не досяг мети: сил було мало;
 А ти гориш. Можливість номер два:
 Ціль віддалась мені й розчарувала;
 А ти гориш. І от ні голова,
 Ні серце зрозуміти вже не годні,
 У чому смисл. Ти світишся сьогодні,

Як і учора. І у чому справа?:
 Стліває в попіл оберемок дров,
 І вистигає вулканічна лава,
 Розщеплюється атомне ядро;
 А ти гориш. А ти гориш. А ти го....
 Втім, все. Мовчу. А ти гориш. Все. Тихо.

СОНЕТ

Герой цього тексту — читач, тобто ти особисто.
 Серйозно. Хоча, якщо хочеш, вважаймо це грою.
 Обидва ми виграємо: ти побудеш героєм,
 Я ж буду з тобою на “ти” - з бідняком чи з міністром.

Сучасники ми, чи між нами лягли років триста;
 Де б ми не жили, у які б ми не гралися ролі, -
 Ти чуєш мене. Однієї з тобою ми крові.
 Кров, сльози і піт — вони зроблять із нас оптимістів.

Торкнись цього аркуша думкою, поглядом, жестом,
 Дивись у сторінку неначе у дзеркало. Ти
 Красива така чи красивий, такий молодий

Або молода, і розумний, і добрий, і чесний.
 Зажди. Дочекайся мене. І до тих пір не щезни,
 Як дійде цей вірш з точки Зараз у точку Завжди.

*

Справа він зібрав
 Список усіх своїх справ,
 Зліва він зібрав
 Список усіх своїх слів,
 Серце посередині закріпив.
 І скільки озирався:
 Направо раз,
 Наліво раз -
 Там скільки,
 Там скільки -
 Стільки разів кололи якісь шпильки.
 Підсумував
 І засумував.
 Різнула зіниці
 Різниця.
 А потім щось він вчинив
 Чи ні?
 Чи він щось змінив?
 Ось що відомо мені.
 Він змінив кілька букв.
 Ось що він взяв до рук:
 В праву взяв усю на світі спрагу.
 В ліву взяв усі на світі зливи.
 І поєднав.
 І швидше коня по світу помчав.
 І спрага та
 Була в нього замість меча.
 А замість щита
 Він тепер мовчав.

ЄВГЕНІУШ МАТКОВСЬКИЙ**У БОЖЕВІЛЬНІ**

В божевільні цій тримають нас уже давним-давно.
Що ми хворі на безумство, нема віри все одно.
Ми безумні? Така думка – ніби запах нечистот.
Хто таке казати сміє – сам найбільший ідіот.
Невідомо тому дурню (в нього куций розумець),
що сказав ще Достоевський – психології знавець:
“Якщо знає божевільний, що у нього в голові
щось бракує, то це значить: не дурний він далєбі”.
Себто, якщо мудрий знає, що мудріший від усіх,
з мудреця він дурнем стане всім потішникам на сміх...
Ми безумні? Ми... розумні і не просто на словах!
Геніальності багато – просто пухне голова.
Ось наприклад: міс Палома – то Землі залізна вісь,
обертається планета вся навколо тої міс.
Той кульгавий лазить голий, без сорочки й панталон,
він подвійно знаменитий: Едісон-Наполеон.
А в особі Шевця Йванка – і пророк, і кардинал
уособлюють триєдність: Магомет, Христос, Будда.
То двоєдність, то триєдність... п'ять божків – ну й маячня,
Бог один, та ви не вірте, ... бо той Бог –
це тільки... я.
Ми верземо тут дурниці? Це наклепницька брехня,
ми ж міркуємо про розум, про знання і незнання.
Ви якось прийдіть, будь ласка, і скажіть нам: „так” чи „ні”:
Чи по нас насправді видно, що такі ми всі дурні?
Ах, пробачте! В кабінеті у куточку є один,
худорлявий, метушливий, то вже точно... дурень він.
Сидить бестія в халаті, його звати Переляк.
Це директор божевільні, наш єдиний маніяк.

З есперанто переклав Петро Паливода

МАУРО НЕРВІ

НЕ ЗУПИНЯЙТЕСЬ, ДРУЗІ, НА ДОРОЗІ

Не зупиняйтесь, друзі, на дорозі,
яка вела до віршів цих терпляче,
не зупиняйтесь. Гвалт погрозний

здіймається в столицях, по-хробачи
у день новий вилазимо ми звично.
Хто в'яснить, чи віршам сили стачить,

як сімені, життя зачати вічне,
стежю нову культурі вторувати?
Хто скаже щось, похвальне чи критичне,

про книгу цю і зможе розгадати
цей поступ у майбутнє загадкове,
і зруйнувати вщент обридлі ґрати?

Так, щоб іти і зважувати слово,
над буднями нудними піднімайтесь.
Судіть і дійте знову й знову;

якщо не згодні, все ж не зупиняйтесь.

З есперанто переклав Петро Паливода

ЗБІГНЄВ МИРОСЛАВСЬКИЙ

ОТУТ І ЗАРАЗ

*

Замислився й сиджу
слова котяться, як горошини підлогою
не потребую усмішок приязних
на шпалерних обличчях
облуда діє як наркотик
і тому хитається обрій
але хто слухатиме нарікання невдахи?
А може, здобутися на щирість
хоч із самим собою?

*

“Тут” – це може бути де завгодно
“Тут” – це скрізь:
і над Віслою, і в Лондоні,
і в Бостоні, й у Токію.
І низько, і високо.
На заході, де сонце гасне
в попелі атлантичних хвиль, і на сході,
де прокидається,
як осяйний яскравий помаранч,
де промінь падає,
і де за поворотом тінь густа чигає.
Наше “Тут” зазирає за “Отут і зараз”.
Разом вони почуваються значно впевненіше.
Отут і зараз не думають про завтра.
Вони цілковито спокійні,
біля них немає місця
непосидючому космополітичному “Тут”.
Вони посуваються вправо від лівих інтересів
і ліворуч від правих ексцесів.
“Тут” і “Отут і зараз” не побачаться
за іншим горизонтом,
бо їхній горизонт
між ними розіп’ятий.

*Збігнєв Мирославський
(Тарнув, Польща)
поет, перекладач,
викладач права й
історії, віце-президент
Головної Ради
Товариства польських
авторів, редактор
часопису Aspiracje*

*

татові

Уявлю-но собачий рай. Певно, там
Гектор, Кора і Макся
радісно привітали господаря,
що прийшов у тінисту долину.
Гавкали й лащилися
до його змучених землею мандрівкою ніг,
а він променисто усміхався їм,
сяючи блакитними очима.
Але ж, мабуть, не існує райських лук,
і навряд чи зосталася сила
в лапах собачих, і не скачуть вони,
й не женуть у лісах дичину.
Та я бачу, як поряд із ним
йдуть його вірні собаки.
Бачу чітко й виразно.
Щойно заплющую очі.

З польської переклав Володимир Криницький

ІГОР МІТРОВ

СОНЦЕ – ТО ЛЕВ

*

дивися на мене
крізь лінзи жовтневої мжички
за чисту монету сприймай
про тебе усі мої сні

про тебе усі мої дні
сприймай за дешеві монети
дешеві зіниці жбурляй
на хорошу погоду

дешеві і чисті думки
про тебе
на згадку
лиши

*

у пересохлому озері в'ялена риба
гострим хвостом свердлить потріскане дно

звірі лягають вмирати
пилом повітря криве
набиває легені послуного лева

спрага росте із землі ніби біль із душі
зграя прозора смертного сну розлітається небом

риба мов компас хвостом указує напрям
звіриним думкам
і листю сухої трави

дихає пилом
сон видихає
лев скам'янілий

Ігор Мітров

поет,
літературознавець,
народився у Керчі
Автономної
Республіки Крим.
Учасник літературної
спільноти
“Літстейдж”

спраги потріскане дно
сну смертедайного пісня німа
зріє у горлі гарячого вітру
звір виповзає в зеніт

сонце - то лев
що його грива
сушить озера

сонце - трава
що її листя
в'ялена риба жує

*

[на смерть лося]

кров'ю стікає тяньшанський хребет
розпластаний посеред вулиці
сльози лавинами котяться
із верхівок
засніжених смертю

сірий кобилячий човен
з воронячимим чорним вітрилом
(у розпачі кинувся в море егей)
видих важкий
сосни бучанські колише

так
ти помреш незабаром
і на схилах скелястого трупу
безсмертний
оселиться
птах

*

запитай у землі
що їй сниться коли
соловей дзьобом шкрябає
тишу нічну

коли сірі зайці
мерехтять на стіні
на порожній стіні
поміж тіней гілля

запитай у землі
чому піт на чолі
у годину коли
тільки спокій навкруг
тільки спокій і ти
під шовковим рядном
тулиш тіло своє
до моєї руки

тільки спокій і я
і спітніла земля
і лоза виноградна
в вікно загляда

тільки спокій і ми
і світлішає скло
протяг лиже нам ноги
блідим язиком
запитай у землі
що їй сниться коли
у повітрі ікони
малює зоря

КАТЕРИНА ПЕТРИЧКО**ПАРИЗЬКІ КАНІКУЛИ**

Присвячується тим, хто зі свого заробітку відкладає голодні заощадження на літак до Парижа на три дні, а також емігрантам будь-якого ґатунку, що перебираються туди, задля грошей та життя в тому місті.

Я осмілюся висунути публічну заяву про те, що Парижу вже час змінити свою назву. Цьому місту потрібно знайти собі іншу ідентифікацію, бо він давно вже припинив бути Парижем. Бо легше місту перейменуватись, ніж деконструювати знання про нього в головах мільярдів людей.

Назвімо його, залишаючи оригінальну першу літеру, Пжира. О, так набагато зручніше, це зменшує в моїй голові дисонанс, розміром у величезну прірву. Я живу в Пжирі вже другий рік. Дуже часто, коли мене питають з легким благоговінням на обличчі “І як тобі Пжира?”, я, щиро кажучи, кожного разу розгублююсь і мовчу першу хвилину, знаючи, що за мою відповідь, інтерв'юер потрактує мене як ідіота чи дивака. Бо я не дам йому тієї відповіді, на яку він очікує.

Коли починаєш розповідати як погано живеться, ти й собі починаєш думати, чи я десь не фальшивлю? Бо ж місто виглядає начебто цілком квітуче, та й люди в ньому задоволені зі свого життя. Що ж ти скаржижся, як ти живеш в такому місті – сповненому щастя і на кожному кроці можливостями жити краще?!

Але от я не знаю звідки ці пжирани в цій сірій, смердючій, відвіуючою пусткою місцині, беруть стільки щастя... Звідки ж вони тільки такі щасливі беруться?! Ці от масиви, незліченна кількість осіб, що сновигають туди сюди, ці потоки усміхнених, освічуваних світлом айфонів, говірливі, постійно в оточенні численних друзів? Звідки в цьому чортами збудованому місці вони тільки беруться? Стільки цьої отруйної радості навколо! Чи засіданням колективу публічних профілів, було встановлено культ радості в Пжирі, який наче перебуває під пильним всевидячим і всеоцінюючим оком?

З моєї перспективи, панове, такий стан ввижається майже неможливим осягненню. Коли ти вже котрийсь місяць на сніданок і обід їси голі макарони – 39 скурвенілих євроцентів за дев'ятсот грамове упакування, а на вечерю водянисту картоплю. Це ті пжирани щасливі, що задоволені вечеряти в МакДональдзі, а ти за

ними ранком шариш бо сміттєвим бакам, збираючи прострочену їжу?

Все що Ви бачите в місті Пжира, всі індикатори прадавнього образу цього міста, його прадіда Парижу, на справді це дешеві замітники френч смаколиків, візитних карток, дешеві двійники моделей, манекенів, мадам. Вони такі ж модні, круті та тренді, але підроблені, бо з поліестеру, бо хаендем, китай і карефур. Модниці? Це вже перетворилося на зношений обов'язок. Синтетичне вбрання, штаповане в країнах дешевої робочої сили, для легкого доступу парижанок, здешевіла версія поширених трендів, дублювання криків моди для плебського простого розуму, створює ауру в місті безперервної гоніння. Творчий осередок? Швидше простір розкисання чисельних дилетантів та кар'єристів. Місто розпусти? так, до сих пір, але ніяк не польованої романтики. Гарні люди? Як можна довіряти людям, що їдять підозріло чисті овочі вже герметично запечатані в поліетиленові пакети з якимись чорними літерами на них? Людям, котрі ніколи не розраховуються, як тільки банківськими картками, пластиком, що замінив буття і гроші? І трьох євро не носитимуть в кишені, розраховуючись за одну багетку отією картою. Звідки береться в цих парижан стільки захоплення цим життям?

Певно, на цих вулицях справжні пжирани були підмінені мільйоном звезених звідусіль туристів, що й справді посміхаються безпросвітно, роздивляючись по сторонах. І це їхнє щастя туристичне, хвилинне посідання грошей, які можна бездумно злити, ця радість миттєва, підтримувана китайськими сувенірами, фальшивими репрезентаціями Пжиру.

Або ж пжирани черпають це їхнє щастя з якогось таємного і невідомого мені джерела, яке десь заховано в серцевинах будинків з річкового каменю, яке вони витягали століттями з Сени, якийсь золотий невичерпний і невідомий мені ресурс, за от цими фронтами. І пжирани заходять і виходять непомітно в ті будинки, навіть блиску того щастя за ледь привідчмекемс дверима не розглянеш, і наповнюють жадібно свої баки, щоб вийшовши, хвилювати тим ось своїм секретом.

СИЛЬВІЯ ПЛАТ**РАНКОВА ПІСНЯ**

Любов завела тебе, і ти йдеш, немов великий золотий годинник.
Акушерка лягнула по твоїх сто?пах, і голий крик твій
знайшов себе серед зачатків суцього.

Наші голоси відлунюють, вели?чать твій прихід. Ти нова статуя,
і на музейному протязі наша безпека
у тіні твоєї наготи. Ми стоїмо довкола білі та порожні, неначе стіни.

І мати я тобі не більше,
ніж та хмара, яка туманить дзеркало, щоб бачити
своє щезання поміж пальців вітру.

Цілу ніч твій метелко?вий подих
мерехтить серед мальованих рожевих троянд. І просинаюся
послухати:
далеке море у моєму вусі.

Один твій крик, і я, важка, немов телиця, оквітчана
вікторіанською сорочкою, здіймаюсь з ліжка поривом.
Твій рот, ніби котячий, так чисто відкривається. Квадрат вікна
вибілює й ковтає пласкі зорі. Тепер ти граєшся
із пригорщею нот;
і чисті голосні злітають, ніби кульки.

ВИПАДОК

Все так закам'яніло! —
це сяйво місяця, ця скеля крейдяна,
в ущелині якої лежимо ми

спиною до спини. Я чую крик сови
у синяві промерзлій.
Нестерпні голосні мене у серце стромлять.

Дитина у колисці білій зітхає й крутиться,
і роззявляє ротика у вимаганні.
Її маленьке личко карбоване у дереві, червоному й болючому.

Аж раптом зорі — такі одвічні, нездоланні та різкі.
Один їх поторк: опікає і болить.
Твоїх очей не видно.

Ось тут, де яблунева паморозь квіткова
холо?дить ніч, ходжу по колу
над урвищем старих провин, глибоких і гірких.

Любов сюди прийти невзможі.
Безодня чорна глибочіє у собі.
На іншому її краю

маленька майорить душа, малесенька лічинка біла.
І я не маю вже ні рук, ні ніг.
Хто ж це понівечив нас так?

Рідіє темрява. Торкаємось, немов каліки.

ПІСНЯ МАРІЇ

Ягня неділі тріскає в своєму жирі.
Цей жир
приносить в жертву власну густину...

Вікно святиться золотом.
Вогонь безцінним його робить,
те саме вогнище,

що плавить єретицьку плоть,
жене євреїв.
Їх рясний покров пливе

над шрамом Польщі, попелищем
Німеччини.
Вони не вмруть.

Пташата сірі захопили моє серце,
і попіл рота, і золу очей.
Вони там селяться. На висоті

обриву,
який людину випиває в порожнечу,
палали, ніби небеса, ясніли печі.

Це серце -
голокост, в якому я -
о, золоте дитя, що світ цей вб'є й поглине.

ЗИМОВІ ДЕРЕВА

Розмочені світанкові чорнила течуть у синяві.
Крізь кальку туману дерева
схожі на гравюри.
Пам'ять наростає одне за одним кільцями -
ця череда весіль.

Не знають, ні абортів, ні розпусти,
справжніші за жінок,
вони насіння викидають так природньо!
Вітри куштують, що не мають ніг,
до поясу в історію зайшовши.

Повні крил та потойбіччя,
вони – це Леди.
О, мати листя й солоднечі,
хто ці мадонни?
Тіні голубів, що переспівують, але не переслідують нічого.

ЛИСТ ІЗ ЛИСТОПАДУ

Коханий, світ
раптово змінюється, змінює свій колір.
Вуличне світло ллється крізь мишачі хвости
рокитникових порослей, дев'ята ранку.
Це Арктика,

це чорне невелике
коло, із ніжним атласом трави – волоссям немовляти.
В повітрі зелень,
неповторна і м'яка.
Вона мене дбайливо огортає.

Я тепла і рум'яна.
Я можу бути неймовірно більшою, я думаю,
і я така безглуздо радісна,
мої високі чоботи
все хлюпають і хлюпають крізь чарівну? червоність.

Це – моя власність.
Двічі кожен день
я тут проходжу, нюхаю
цю святість варварську й зелено-сині
гребені, залізо чисте,

і цю стіну химерних мертвих тіл.
Я їх люблю.
Я їх у якості історії люблю.
Яблука золотисті,
ти уяви —

як сімдесят моїх дерев
гойдають ці рум'яно-золоті м'ячі
у сірому болоті смерті,
і їх мільйон
листів з металу бездиханних.

О, мій коханий, мій монах.
Ніхто, крім мене
не проходить до пояса в воді.
І незамінне
золото кровить, темніє, немов міжгір'я Фермопіл.

З англійської переклала Оксана Єфіменко

ІННА РУСНАК

*

Все по тобі залилось таким, як завжди...
Тільки дещо повітря вологе й холодне,
Тільки постіль без тебе не гріє сьогодні.
Наче ти - вислизають із рук тарілки.
Все по тобі залилось: і відстань, й межа,
І в тумані пейзаж чорно-білого грудня,
Й нескінченна тривалість самотнього будня,
І розлуки їдка, руйнівна вщент іржа.
Все залишиться у надто звичних тонах:
І зима, що крізь отвір стікає у весну,
І кохання широке, замріяне плесо,
І відведене місце тобі в моїх снах...

*

У цій зимі не вистачає снігу і тебе...
У повідомленнях шукаю все online-побачень.
У цій зимі ламається нараз хребет
Навзаєм порожнистих і безглуздих звинувачень.
Ранкова кава не рятує від бездонних снів,
Де ти зі мною і уявні плачуть наші діти.
Я просто прагну в цій зимі небачених снігів,
Я просто хочу цій зимі з тобою вдвох радіти
Без відстаней, вже поруч, без заїжджених "але",
Що розділяють нас мостами розвідними проти.
Я просто хочу часточку тебе і все мене,
Й солодкий запах відчувати твій п'яний на дотик.
Не вистачає повністю тебе у цій зимі,
Твоя online-присутність в мережі - коротке щастя.
Й летять слова крізь відстань, наче паперовий змій,
Й пришвидшується пульс від літер на моїх зап'ястях.

*

Вони приїжджають у цей будинок лише під час відпусток,
і кожна із них у ньому чужачка, мов річ – загублена.
І кожна із них себе відчуває у цьому будинку, як згусток,
тому вакації їхні швидко збігають і знову речі складають
розгублено.

Вони обоє прийшли у цей дім примусово, та кожна у різний часу
відрізок,

і їхнє призначення схоже до феодального рабства до нашої ери.

Вони обоє чекали на щастя, та термін скінчився їх візи,
в інструкції їхнього користування – приготування борщів та
еклерів.

Вони обоє самодостатні, хоч різні за станом єства і за віком,
не звикли на когось надіятись і звикли ступати по лезу, коли
безвихідь.

Вони обоє заміжні, у паспорті мають кожна свого чоловіка.

Вони обоє відчужені, із пастки шукають вихід...

*

Усе, чого ти хотів, залишається поза увагою снів,
залишається поза.

Я відкоркову запахи днів, ті, котрими марив, хворів,
що потрібні, мов доза.

У місті, котре не любив і яке не принесло тобі жодних див
залишаєшся зрідка.

Може, ти вірно вчинив, що мене в ньому зовсім саму залишив
і любов, що нізвідки.

В місто, в котре не приїдеш, бо часу нема, все зима і зима,
плеш лише есемески.

Я все постійно одна, а навколо туманом у долі пільма
зафарбовує фрески.

Вибір холодний приклав раптом ніж. Бути з тобою краще, аніж
самотинно згасати.

Тільки не зникне ніяк цей рубіж, що відчиняє душі навстіж
і почина витрясати.

ВІКТОР САДЛЕР

ПІСНЯ ВОЛОЦЮГИ

В очах бурлак звучить безсило:
“Нема того, за чим тужили”.

А інших вдома дивувало,
що все солодке десь пропало.

Все любе в пам'яті на денці,
куди лиш спогадам дібратись,
подалі від черви в мистецтві
і пальців надто панібратських.

Пливу в зеленому полоні
через моря, ропа солонна
збагатить кожну жилку.

Також настати може днина,
коли до інших губ приплину -
і там знайду домівку.

З есперанто переклав Петро Паливода

ТОМАШ МАРЕК СОБЕРАЙ

У САДУ

Рвали сливи в саду
 Здиралися, напівголі,
 Між гілля старого дерева
 Світило сонце
 Шуміло листя, гули гедзі,
 Як і ми, обійняті
 Останніми літніми днями.
 Раз-по-раз наші пальці зустрічалися
 На тих малих планетах,
 Коли
 Ми змінювали світобудову
 Того зеленого Всесвіту
 Щосили.
 Фрукти,
 Липкі від соку,
 Кидали у відра,
 Деякі клали до уст
 І зразу ж їли,
 Здебільшого – найспіліші,
 А солодкі краплі
 Падали нам на груди...

Та коли пересичені й заспокоєні
 У напівсні лежали на веранді,
 Жоден голос не долинав з дерев,
 І не видно було жодного поруху листя...

Томаш Марек Соберай
 (Польща)

поет, прозаїк, есеїст,
 критик, фотограф.
 Твори опубліковані в
 часописах Exit,
 Format, Pisarze.pl,
 Migotania, Twórczość,
 Lamus, Odra, Akant,
 Fraza та ін. Головний
 редактор часопису
 Krytyka Literacka.

СОБОР

Не мав грошей на квиток
До святині
Тому сів біля ніг
Кам'яного Ісуса
Дістав ніж і хліб

І ми дивилися
На радісний натовп
Що виходив із собору

А він спав
Під захистом готичних веж
Високий сильний
Порожній
Красива форма
Без Бога
І вірних

Надійшов
Фінал
Театру
Христового

ПЕРСПЕКТИВА

Невеличка хмарка
заступила сонце. А я
однією долонею затулив
ціле небо.

Земля – теж лише
блакитна кулька,
якщо на неї дивитися
з достатньої відстані.

ЛЮДИ БЕЗ ПОВІК

Тут люди
не мають повік.
Приречені
дивитися
навіть уві сні.
Від вітру течуть сльози,
через них
вони бачать океан,
великого звіра,
обслинено-запіненого,
обпльованого водоростями.
А вони
заповідають йому свої тіла
в тестаментях
і дивляться,
як хвилі
змивають сліди їхніх ніг
на піску.

З польської переклав Володимир Криницький

ЄВГЕНІЙ СОНЯХ

ВІКОННЕ

Прихилився біля вікна,
Запорошений сірим буднем.
Стигла темінь поміж кімнат,
Настрій звично зовсім відсутній.

Видивляюся ту у нім,
Що поцупила жваву радість.
Щоб не кисло життя німим,
Я вікно розпросторив навстіж.

Затріщав поруч давній клен,
Вітер гілля його ворухить.
Ностальгії набравсь момент
І заповнив нею всю душу.

Коли раптом – і Білий птах
Залетів крізь відкриті дверці.
Враз розтанула самота,
Зійшло сонце мені на серці.

КИДАЙТЕ СОБІ ВИКЛИКИ

Кидайте собі виклики!
Впасти на коліна –
Це не смертельно,
Рани загояться,
Сльози висохнуть.

Перемога варта страждань,
Та й без них – ти нічого не вартий.
Як же ти визнаєш себе,
Просидівши мовчки у затінку?

Сонце безжально пече,
Вітер гартує обличчя.
Вони разом обтешуть
Риси твого характеру.

Продовжуй, іди,
Долай перешкоди.
Той, хто їх ставив,
Зміг дістатися далі.

А потім...

Сонце вже не так припікає..
Звідкись узявся прохолодний вітрець,
І кришталево прозоре озеро,
Ладне омита твій бруд,
Втамувати спрагу,
І напоїти душу.

НАТАЛІЯ ХАММОУДА

ОСТАННЯ ЗУСТРІЧ

Ти натякнув, що нам пора розстатись,
Що наші почуття давно не ті,
І ось, іду немов на самострату,
На цю останню зустріч у житті.

Розмов не буде більше про кохання,
Ти не для цього звав мене сюди,
Іду у вічі глянути востаннє,
А потім... позабути назавжди.

Свободою назву свою самотність,
Переживу, хоч справа нелегка,
Обоє вільні будем від сьогодні.

І вже руки торкається рука....

Ти дивишся, неначе бачиш вперше ,
Я млію від твоїх гарячих вуст,
І сум і радість розривають серце.
Ну як же врятуватись від безумств?

На фоні сонця, що іде на захід,
Стою в обіймах рідних й дорогих:
- І ти б змогла ось так “без бою” здатись?
- А ти без мене далше жити б зміг?

МІЖСЕЗОННЯ

У причинені вікна вривається вогкість туманів,
Закрадається сонце з хмарами напереріз.
Між зимою і осінню ще не розкреслено грані,
Ще птахи метушаться у кронах безликих беріз.

Перший сніг обійнявся з дощем і розтанули разом,
Упірнувши в ріллю, мов у ковдру пухову м'яжку,

А за ніч охолола земля, і узялась морозом,
Змерзли квіти осінні, засклилась вода у ставку.

Та на ранок з-за хмар знову сонце із сірості блисне
Тільки вчора був сніг а сьогодні й слідочку нема,
У природі немов у житті. Ну чому як навмисне-
Тільки осінь зігрілась у серці а поруч зима?

ВІСТОЧКА З ФРОНТУ

Добрий день, моє сонце! Чи дійде ця звістка, чи ні?
Тільки з цими рядками до тебе, кохана, я лину.
Кожен день може стати останнім на клятій війні,
Що там день? Може стати останньою кожна хвилина.

Так боюсь залишити неказаним, що не сказав:
Лиш одною тобою живу. Ти мій подих і Віра,
В кожному сні (як вдалось задрімати), тебе обіймав,
Ти мене цілувала, всміхалась так лагідно й щиро.

А учора в окопі, як тільки лиш очі стулив,
Ти з'явилась мені в білій сукні, неначе до шлюбу,
В ту хвилину із "Градів" роздався ворожий наплив,
Тут я крик твій почув, і слова:"Бережи себе, любий!"

Ворог знов атакує-та ми відіб'ємось, повір,
Хоч і смерть із косою чатує на кожному кроці.
Та не місце й не час для сумлінь, для страху і зневір,
А тим більше для сліз, чи яких недолугих емоцій.

Прощай, моя мила. Цілую, хоча й на словах,
Десять днів і ротація. Все надолужим невдовзі.
Я зустрінусь з тобою в украдених ворогом снах,
Ти ж молись, і чекай, що з'явлюсь на жаданім порозі.

ЗАКОХАНА

Прощальний дощ осіння ніч розлила,
В календарі від завтра вже зима,
А я іду, від щастя захмеліла,
Це ж треба... Закохалася дурна!

Мені назустріч сунуть сірі люди,
А в мене парасолька-маків цвіт...
Такого щастя двічі вже не буде
Бо закохалась я, у сорок літ.

Я не ридаю, що усе минеться,
Не розповім ні людям, ні вітрам.
Тебе далеко заховаю в серці.
Навіщо знати іншим, що ти там?

Нехай міркують: "Що це сталося з нею?"
А я, згадавши слів твоїх тепло,
Всміхнусь від щастя, бо назвав своєю.
Я ж думала- життя уже пройшло,

А це була всього лиш рання осінь,
Ще й скроні не посріблились як слід,
І знову юність серце в гості просить,
Бо я кохаю... Хай і в сорок літ.

ІРИНА ЧЕРВІНСЬКА

СЛІДОПИТ

Відкрий мої очі, щоб я міг тебе бачити.

Де ти?

Скільки я перейшов доріг. В багатьох країнах зустрічав неповторних та єдиних. Усі пропонували свої очі, руки, аромат, вигини тіла, водоспади природно-фарбованого волосся. Розмовляли зі мною на різні теми довгими зимовими вечорами, намагаючись відіграти мене теплими, солодкавими словами.

Хто взагалі сказав їм, що я змерз?

Від гарячого вкутування сексуально-забарвленими фразами я задихався.

Всі вони навперебій з жертвовною готовністю пригощали теплими пампушками з духмяним борщем і варили каву по-турецьки, по-віденськи і ще хтозна по якому.

А я люблю чай з лісовим медом.

Вони пили Бренді та Мартіні, наївно гадаючи, що мені подобається, коли жінка трохи напідпитку. А потім танцювали стриптиз прямо на столі, оголюючи не лише принади тіла, а й душу.

Та ніхто з них навіть не подумав подарувати мені її.

Відкрий мої очі, щоб я зміг тебе знайти.

Я слідопит.

Я розрізняю сліди стомлених і пригнічених, бадьорих та веселих, п'яних та не в собі, закоханих і злих.

Я бачив сліди на снігу, на стежках, на мокрому від дощу тротуарі. Я знаю сліди в думках, снах, видіннях, віршах та мемуарах. В SMS-ках, в годинах чекання, в хвилинах несподіваних зустрічей серед вуличної юрби, в секундах пронизуючого щастя, у вічності безкінечного розчарування і мокрих від сліз подушок.

Я сам їх не раз там залишав.

Та ніде я не бачив твоїх.

Ти могла бути моєю мрією, густою кров'ю у венах, легким подихом морського бризу на устах серед спеки дня, світлом у вікні чи в кінці тунелю. Я без тебе, як чай без заварки.

Відкрий мої очі, щоб я міг тебе відчутти.

Вдихати те повітря, яким ти дихаєш. Замилувано слідкувати, як ти пересаджуєш вазони. Проводжати та зустрічати тебе зі щоденної

праці. Набирати у ванну теплої води і збовтувати ароматну піну, щоб твоє тіло відпочивало від повсякденного пилу. Носити твої турботи в голові і слухати, як ти говориш уві сні.

P.S. 169/72/45. Овен. Без шкідливих звичок. Тимчасово безробітний. Шукаю жінку для спільного проживання, можна з дітьми. Згоджуся на переїзд в сільську місцевість. Одружений не був, дітей не маю.

МАРГАРИТА ШЕВЕРНОГА

З ПЕРШОГО СЛОВА

Буває кохання з першого погляду, а буває – з першого слова. Навіть не вимовленого, не почутого. Прочитаного. В одному з блогів... Спочатку було слово (о, вже Біблію цитую!). Не смайл, не ідіотське підморгування. Нормальне людське спілкування. Там, де його й не чекаєш...

Буває так, що тобі байдуже, як виглядає людина, скільки їй років, якими саме узами вона зв'язана... Має значення лише те, що відбувається з вами саме зараз. По обидва боки моніторів. Прості слова. Без прикрас, без вигаданих образів. Без масок. Нічого таємного, непристойного. Ні признань, ні зітхань – зовсім без інтиму. Хіба можуть так спілкуватись в онлайні особи протилежної статі? Виявляється, можуть...

Це вже потім, зацікавлена, виходиш на його сторінку, щоби побачити одну-єдину фотокартку. І він подобається тобі, хоч ти навіть не дуже його й роздивилась. Тому що це неважливо. Образ твого співрозмовника вже склався в уяві. Фото лише коректує подробиці. Хіба важливо, якого кольору в нього очі, якщо ти ніколи не матимеш змоги в них зазирнути? Але ж ти і без фото знаєш, який вдумливий у нього погляд. Уважний. Глибокий. Коли він посміхається, теплі промінчики збігаються навколо очей, щоби наступної миті випорснути у навколишній світ міріадами індиферентних передавачів любові: до людей, до всього живого! І неживого теж...

Скільки йому років – теж не дуже важливо. Хіба що для розуміння психології стосунків, бо у кожний період життя світосприйняття змінюється. Намагаєшся абстрагуватись від конкретності. Сприймати його не як привабливого чоловіка. Просто – абстрактний об'єкт інтелектуальної сфери. Але чомусь замість чорних літер на моніторі бачиш його посмішку, чуєш голос, відчуваєш відтінки значень кожного слова, інтонації, наголоси...

У нього дружина, діти. Це тебе тільки тішить: хочеться, щоби він був щасливий! Тим більше, що ти ніколи не змогла б йому цього дати... Проте серцем відчуваєш, що не так все просто... Ви не торкаєтесь цієї теми, спілкуючись ефемерно-захмарно, та нервові закінчення твоїх пальців, пурхаючи над клавіатурою, сприймають напіввигадані тобою флюїди його чоловічого єства – і ти вже майже

фізично відчуваєш тепло його міцної долоні... ледь обвітрену шкіру зранку голеної щоки... майже непомітну зморщечку на переніссі... перебираєш густе неслухняне волосся на потилиці... Невже на відстані можна відчувати, як пахне шкіра чоловіка, з яким ти ніколи навіть не зустрічалась? Чи це збочена уява подразнює рецептори, створюючи чуттєвий міраж? Де межа реальності почуттів?..

Зі здивуванням дізнаєшся, що він не просто далеко, а дуже далеко – в іншій країні, в місті, назву якого навіть ніколи не чула. Розшукуєш у мережі інформацію про нього, розглядаєш чужі знімки, кадри миттєвостей далеких життів, знаходиш на мапі невелику чорну крапку – місто, яким він пересувається, повітрям якого дихає... Можливо, він щодня проходить повз будинки, зображення яких видала тобі тільки-но всесвітня павутина, знайомий з їхніми мешканцями – а може, і не бачив їх ніколи. І це теж не має для тебе значення...

Ви такі близькі, ніби вирости разом, в одному дворі; слухали ті ж пісні, читали ті самі книги, захоплювались одними героями; у вас спільні спогади і дуже близьке розуміння світобудови... Можливо, він – єдиний у світі чоловік, з яким ти не сперечаєшся. Вас нічого не пов'язує і водночас – просто неможливо роз'єднати! Просидівши цілий день перед монітором комп'ютера, вже розлучаючись, раптом з'ясовуєш, що він теж Близнюк. Можливо, саме тому вам так добре разом? Через космічну близькість передається єднання душ? А може, він – твій близнюк, твоя друга половина, яку ти нарешті знайшла?..

Закриваючи браузер, ви прощаєтесь. Навіки. Дві електронно згенеровані ефемерні субстанції...

Але в тебе лишається часточка його душі – книги Джона Стейнбека, які ти відкрила для себе саме завдяки йому. А в нього – зацікавлення досі чужою, але рідною тобі українською мовою...

10.03.2012 р.

ПЕТЕР СЕМОЛИЧ

ПОЕЗІЯ УСОБЛЮЄ ЕРОТИЗМ, А СУСПІЛЬСТВО БОЇТЬСЯ УСОБЛЕНЬ ЕРОТИЗМУ

Петер Семолич (1967) – словенський поет, прозаїк, автор радіодрам, есеїст і перекладач. До цього часу видано дванадцять його поетичних збірок і дитячий роман, твори опубліковані в півсотні антологій на батьківщині та за кордоном. Один із засновників першого словенського поетичного онлайн-часопису Poiesis. Живе у Люблянці.

Мілан Загорац: Чому ви вирішили присвятити себе поезії, а якщо точніше - чи вважаєте ви, що поезія заслуговує на інше місце, ніж те, яке вона посідає в суспільстві зараз?

Петер Семолич: Я зростав у сімдесяті роки минулого століття, коли ще поезія мала значну вагу в словенському суспільстві. Неписаним правилом було, що в кожній оселі мала бути «Poezija» Франца Прешерна. Так було і в моїй родині, але коли багатьом та книжка просто прикрашала полиці, мої мама і старший брат її постійно читали – вголос. Так поезія спонтанно увійшла в моє життя, і у шість чи сім років вже я сам написав свого першого вірша. Написав мало не з розпачу: я чекав зі школи брата, щоб з ним погратися, а він усе не йшов. І досі пишу, можна сказати, як не з розпачу, то через лінощі. І розпач, і лінь мають для мене особливу вартість, бо пов'язані з поезією: це ті моменти, коли я зостаюся сам із собою, а зовнішній світ зі своїми вимогами – поза мною.

Можна вважати, що я увійшов у поезію, коли познайомився з Дане Зайцом*, який став моїм поетичним учителем і наставником. Мені було сімнадцять, якраз підліткова криза, а заклик Дане показати йому мої вірші, а ще більше – розмови з ним вивели мене в поезію і через поезію – зі згаданої кризи. Я зрозумів, що поезія не засіб виписування своїх проблем, а світ у собі, особливий світ, і що віршування – своєрідна пригода, яких у житті мало;

поезія – це ще й простір само рефлексії – чимало речей у вірші вписуються підсвідомо, і через поезію я багато довідався про себе і свої «справжні» проблеми, скажімо, з погляду психології. Невдовзі по тих розмовах з'явилися й вірші, які згодом я опублікував у своїй першій збірці. Реакція моїх батьків була типова для нашого оточення: вони захоплювалися Прешерном, але поета в сім'ї мати не бажали. Утім, потроху їм довелося змиритися з тим, що я пишу. Але я зрозумів, що зблизька люди поезії бояться.

Так воно і зараз ведеться в нашому неоліберальному суспільстві. Поезія уособлює еротизм, а люди уособлень еротизму бояться. Смерть ми замкнули в старечих будинках, хвороби в лікарнях, у комедіях нам сміх за кадром вказує, де маємо сміятися, наші журнали повні голими й напівголими тілами, але вони ретушовані й відредаговані, вони геть асексуальні, і при всьому цьому ми цілковито ігноруємо існування поезії...

Оцей «erotизм», про який згадали, я так розумію, ви поєднуєте з коханням? Це те кохання, про яке говорять всі поети й філософи, чи внутрішнє, інтроверсійне?

Ні, слово «erotизм» я вжив у значенні, якого йому надавав Жорж Батай. На його думку erotизм – це не сексуальність, а спосіб, яким індивід долає прірву між ним і духовністю. За Батаєм людський досвід обмежує знання про смертність усього живого. Людина – істота смертна, але вона прагне чогось, за допомогою чого перемогла б смерть. Щоб цього досягти, треба перетнути межу між духовним і профанним, і erotизм – сила, яка дає таку змогу. Таким чином, erotизм – життя у всій повноті, яке переступає межі, і в ньому зустрічається і народження, і смерть, і тяглість, і смертність у рівній мірі, через що erotизм – цінування життя навіть у смерті. Батай розрізняв три види erotизму: erotизм тіла, що фокусується на сексуальній сфері, erotизм серця, чия актуалізація – романтичне кохання, і сакральний erotизм, з яким ми віддаємося Богу. Четвертим образом erotизму наводять поезію, про яку написано: «Поезія веде нас до тієї самої точки, що й усі інші образи erotизму – до нероздільності, взаємного проникнення різних предметів. Вона веде нас у вічність – у смерть, а через смерть – у продовження: поезія – це «вічність. Злилися в ній море і сонце» (Артур Рембо, «Вічність»). Схильні до уніфікації суспільства системно придушують erotизм, бо він для них небезпечний:

його забороняють, санкціонують, переслідують, пригнічують. Суспільство, в якому ми живемо, пригнічує».

У цьому – сутність суспільних репресій – знаємо-бо з психоаналізу, яку руйнівну можуть здатне мати придушення. Тож коли суспільство ігнорує поезію (як образ еротизму), воно шкодить не так поетам і поезії, як самому собі.

Справді, поезія заслуговує на інший, важливіший статус, ніж той, який має зараз, але в такому суспільстві вона його мати не може. І це найкраща, «здорова» позиція, бо коли поезія посідає статус вищий, то зразу перетворюється на пропаганду, стає частиною тієї чи тієї ідеології чи релігії і таким чином втрачає зміст. Поезія – одна з рідкісних оаз свободи, радості, еротизму (пам'ятаймо, що еротизм тут – життя у всіх його проявах, долання кордонів і наближення до святого), тож виявляється незатребуваною і непродуктивною в нашому суспільстві. Таким чином, писання і читання поезії стає актом протесту проти цього становища й закликом до змін.

Рішення вивести поезію в мережу – цілком логічне. Разом з тим, чи відчуваєте ви, що поезія присутня в реальному житті, що вона вийшла з гетто?

На початку дев'яностих років я три роки жив у Парижі. Якось увечері увімкнув приймач і на хвилі однієї з французьких радіостанцій почув розмову на тему, чи існує ще у Франції поезія взагалі. Для мене то був шок, бо відчував, що вважав Париж своєю поетичною Аркадією. А на той час багатьом Париж вже не здався містом поетів. Радіостанція просила слухачів, які пишуть вірші, зателефонувати в ефір і почитати свої твори. За кілька хвилин радіостанції довелося додати ще одну телефонну лінію, а потім ще кілька. Сотні й тисячі людей з усієї Франції телефонували й читали свої вірші. Поезія жива і ще існує, але не на рівні суспільства загалом – звідти її вигнали, чи принаймні – суттєво потіснили.

З появою Інтернету, а ще більше – соціальних мереж на зразок Facebook, люди зненацька отримали можливість публікації своїх віршів. Не пишуть більше «в шухляду» чи до уваги родичів і кількох друзів, а випускають поетичне слово у світ. Тож може навіть не сам Інтернет, а власне соціальні мережі так змінили наше життя щодо літератури, поезії. Літературна сцена завжди схильна до ієрархізації, а Facebook те старе ієрархічне начало зруйнував.

Через соціальні мережі вірші досягають значно більшої аудиторії, ніж через публікацію в друкованому часописі а чи збірці поезій. Інтернет і соцмережі діють на користь поезії, хоч і не слід їх некритично вважати суцільним позитивом.

Facebook – крайній прояв споживацтва, його структура розмиває межу між суспільним і приватним, перетворюючи все на «білий шум». Задовго до появи Інтернету, у XIX чи першій половині XX століття, поетичні збірки вже мали досить досить коротку «тривалість життя», видимість у суспільстві. Опубліковані ж на Facebook вірші «помирають» практично в той самий момент, коли з'явилися на сайті, стаючи частиною «білого шуму». А нечіткі межі приватного й загального змушують задаватися запитанням: чи публікація була явищем приватним, чи суспільним? Поки що не видно, щоб кількість опублікованих на Facebook поетичних текстів якось впливала на суспільний статус поезії.

Також я маю відчуття, що самі поети й поетеси таким чином опубліковані вірші – якщо затримаємо увагу на Facebook – більше вважають приватними публікаціями. Дехто постить свої ноги, чи котів з собаками, а дехто – вірші. Але поезія – річ таки не приватна, а суспільна, це більше мрії про те, як ми колись житимемо в суспільстві, як зараз ми проживаємо мрії поетів позаминулого і минулого століть.

Інтернет і особливо соціальні мережі таким чином з одного боку дають можливість демократизації літературної сфери, тоді як з іншого – виступають й інструментом суспільних репресій. Інтернет і Facebook – виклик для поета: як подолати їхнє негативне сприйняття як посередника і включити їх у текст? Відповідь – чи хоча б спроба відповісти – вже існує в образі е-поезії.

Чи вважаєте ви, що поезія і мистецтво загалом мають змогу змінити світ?

Абсолютно. Поетичне слово – святе. Не тому, що поет – якась особлива людська істота, хоч рішення назватися поетом і має певні наслідки. Поезія – це не процес створення якихось красивих речей, на таке здатні й комп'ютерні програми, а поезії створити комп'ютер не може, не маючи усвідомлення власної скінченності. Тільки це усвідомлення і сміливість перетнути межі, доторкнутися до святого й священного, вирватися з культурних і суспільних лабет уможливорюють появу поезії. Витоки поезії, таким чином, лежать

поза культурою, поза суспільними чинниками, з поезією в наш світ проникає щось чужинне, якийсь інший всесвіт.

Найперше був аркуш паперу, «біле ніщо», а потім на ньому з'явилася поезія – щось, чого доти не існувало. Поезія існує як потенціал і реалізується в читанні, і після кожного прочитання змінюється. Тому читання поезії ніколи не буває лише читанням, а перш за все проживанням, досвідом, а люди з досвідом змінюються, і через них змінюється суспільство. Маємо усвідомлювати, що поезія – не рекламний слоган, який діє одразу, поезія впливає поволі, зсередини. Саме тому суспільства на кшталт нашого й бояться поезії, відчуваючи її революційну силу.

Петере, після такої розмови здається мені, що вже й не маю, що спитати, але залишається ще одна важлива річ: як подолати мовний кордон? Чи вимагає це від нас усіх багатомовності і чи не занадто тяжко це для нас? Полегшуючи самим собі життя, часто читаємо поезію лише тією мовою, яку розуміємо, пропускаючи багато іншого, чого зрозуміти не можемо. Я в тому завжди бачив велику проблему літератури: вона потребує перекладачів, редакторів, коректорів, тоді як живопис або музика нічого цього не потребують.

Так, це велика проблема. У світі існує багато потужних літератур, яких ми не знаємо через мовний бар'єр. Важливу роль тут відіграє *lingua franca*, якою зараз, безперечно, виступає англійська. Я брав участь у кількох поетично-перекладацьких майстернях, зовсім нещодавно – у семінарі, який щорічно організує Центр словенської літератури, там ми поезію перекладали з незнайомих мов через англійську – звісно, спільно з авторами віршів. Це неперевершений досвід, адже таким чином ми дотикаємося до мовних усесвітів, які інакше zostалися б для нас цілковито чужими. Так і для онлайн-часопису *Poiesis* часто перекладаю вірші поетів, які пишуть мовами, що їх я не знаю – знову ж таки, у співпраці з авторами. Це дуже важливо, адже переклад – це вже репродукція оригінального тексту, а переклад перекладу – репродукція репродукції, і спілкування з авторами дуже допомагає. Таким чином, незважаючи на всі тяжкості перекладу з третьої мови, все одно добре наближаємо читача до цікавої поезії.

Живопис і музика – універсальні мови і як такі мають перевагу перед літературою. Між тим я – «хомскіанець», вірю в універсальний алфавіт і в те, що в глибокій структурі всі мови єдині, розрізняються ж лише поверхневими структурами, і саме це дає нам змогу перекладати тексти з однієї мови іншою. Тому поезія зазвичай – перекладна, а та, якої не можна перекласти, здебільшого і не потребує перекладу (скажімо, візуальна чи звукова поезія).

І ще одне запитання наостанок: бачу, що на сторінках Poiesis розкриваєте літературу всього регіону колишньої Югославії. На вашу думку, такий підхід – прообраз певних комунікаційних «хмар», які скоро вступлять у взаємодію з іншими подібними з цілої Європи та світу? Чи немає тут певних паростків нового «побратимства у Всесвіті», якщо згадати слова нашого велета Тіна?

У часи обох Югославій між народами, що тут жили, були різні стосунки, які було б шкідливо просто відкинути й забути. Тому значна частина діяльності Poiesis присвячену екс-Югославії. Але це не те, що представляє виключний інтерес – ми зацікавлені усім світом, коли відкриваємо цікавих поетів – намагаємося їхні вірші якісно перекласти словенською і презентувати словенському читачеві.

Одночасно ми зацікавлені й у співпраці з іншими часописами, подібними до нашого, у організації зустрічей, спільних виступів, перекладацьких майстерень, у створенні живого перетоку літературних середовищ як на рівні текстів, так і на рівні особистостей. Чи це початок якогось нового «побратимства у Всесвіті»? Не знаю. Але дуже хотілося б, щоб це було так.

Петере, дякую за розмову.

Спілкувався Мілан Загорац

* Дане Зайц (1929-2005) – словенський поет і драматург, співзасновник літературного журналу «Ми, молоді», член редколегій видань «Журнал 57» і «Перспективи», викладач Колумбійського університету, президент Об'єднання словенських письменників.

ДЕМОНИ ПІЩАНИХ ДЮН

Жінка в пісках / Suna no onna

Режисер: Хіросі Тесігахара

Автор сценарію: Кобо Абе

Оператор: Хіросі Сєгава

Композитор: Тору Такеміцу

У головних ролях: Ейдзі Окада, Кіоко Кісіда

Виробництво: Японія, 1964 р.

Зізнаюся, що роман Кобо Абе “Жінка в пісках” я читав двічі: перший раз – тридцять років тому, а другий – нині. Мені так сподобався роман, що я навіть законспектував деякі філософські узагальнення, вишукані метафори і порівняння автора. Тому, перепрошуючи у читачів, дозволю собі у статті про кінофільм зрідка цитувати Кобо Абе, а також проводити паралель між романом і сюжетом фільму.

Відомо, що одного разу Хіросі Тесігахара (1927–2001), переглянувши виставу “Пастка” за твором Кобо Абе, вирішив, що сам зможе значно краще передати мовою кіно талановиті тексти Абе, бо те, що він побачив, йому не сподобалося. Так світ побачила кінострічка “Пастка” (1962), а через два роки – “Жінка в пісках”, яка принесла режисерові світове визнання і здобула різні нагороди, зокрема – спецприз Канського кінофестивалю.

Коротко про сюжет фільму. Тридцятиоднорічний Нікі Дзюмпей – пихатий чоловік, ентомолог-аматор, якого “приваблює не стільки ловіння комах, скільки ціанистий калій у пляшечці”¹, взявши відпустку на три дні, вирушив на узбережжя, щоб серед пісків спіймати рідкісну комаху. Запізнившись на автобус, Нікі змушений переночувати у сільському будинкові на дні піщаної ями. Ранком мотузяної драбини, якою він спускався, не стало. Так Нікі стає бранцем, нібито жук-стрибун, якого запхнули у пробірку. Бунт і обурення героя, ненависть до селян, до хати, до піску і до жінки з її мовчазною приреченістю, агональні спроби різними методами (хитрістю, інженерною думкою, насиллям тощо) вийти на свободу – змітаються враз, неначе лавинами піску, або тонуть у твані, що засмоктує останню надію...

З першого погляду видається, що навкруги панує “неймовірний світ, у якому людину можна стерти так само, як слід крейди на шкільній дошці...”². Насправді, ближче до фіналу стрічки з

головним героєм відбуваються внутрішні зміни, трансформація життєвих цілей і метаморфози його душі. Це передано у сцені ритуального спалення колекції метеликів і бабок, щоб подарувати коробку жінці для її намиста, а також у прикінцевих кадрах, коли Нікі Дзюмпей лишився сам, бо вагітну жінку з кровотечею повезли до лікарні. Її пронизливе і прощальне “Ні! Я не хочу!” під акомпанемент барабанних ударів і завивання вітру – це неначе корабельний якір, що зупиняє усі спроби втечі, хоча мотузяну драбину вже ніхто не ховає і шлях вільний.

Найпосутнішим для Нікі стає бажання розповісти селянам про своє відкриття капілярних властивостей піску і про свій водонакопичувач питної води. Погоджуюсь із тезою Патріші Еренс: “...Аби досягти спасіння, він повинен був повернутися до природи, знайти спосіб жити в гармонії з природою і зрештою прийняти своє місце в істинному порядку універсуму. Прийняття Нікі життя в піщаній ямі не варто тлумачити як покірність, а радше як форму просвітлення...”³.

Пролог фільму приголомшує і осліплює красою дюн, поєднанням їхніх світлих і темних схилів та дуже тривожною музикою. Вибраний режисером ключ у нотному рядку задає високий тон... “Сумний блюз про квіток в один кінець” наспівує пісок, наполовину поглинувши човен. Його борти вже ніколи не омиватиме вода моря і равлики та медузи вже ніколи не притиснуться своїми слизькими тілами до дошок.

А ще ж нічого не віщувало біди, і Нікі ще не усвідомлював, що час зупинився і його ім’я разом з латинською назвою комахи вже не потрапить до ентомологічного атласу. Він намагався дослухатися лише до внутрішнього ритму, розправивши спину на піску в човні. У цьому ритмі тріпочуться крила спійманих метеликів, у ньому пульсують думки про необхідність всяких посвідчень, дозволів, ліцензій, дипломів тощо. А скоро все це стане непотрібним і дріб’язковим, бо десь у глибині піску вже шарудить чорний “жучок забуття”...

Поза увагою прискіпливого глядача не промайне кадр спостереження із пожежної вишки (озброєним оком) за Нікі та жінкою без імені, який стає знаковим у стрічці. Це видовище неабияк нагадує паноптикон Бентама, де в центрі знаходиться вежа, а на периферії комірчинки (будинки у піщаних ямах). Бранців піщаної ями видно у бінокль. “...Найголовніший ефект паноптики: навіювання ув’язненому думки, ніби за ним постійно

наглядають...”⁴. У фільмі влада селян делегується наглядачеві й відповідає принципу Бентама: “...Бути видимою, але недосяжною для перевірки. Видима: в’язень повсякчас матиме перед очима високий контур центральної вежі, звідки за ним шпигують. Недосяжна для перевірки: в’язень ніколи не повинен знати, чи справді за ним наглядають, але він має бути впевнений, що за ним завжди можуть наглядати...”⁵.

Виникає риторичне запитання: а хіба сучасні офіси зі скляними перегородками та камерами відеоспостереження (навіть у вбиральнях) – не той самий паноптикон, що і двісті років тому?..

У фільмі ефект паноптики додає трагізму становищу Нікі Дзюмпея, а заодно – сил і натхнення для пізнання світу іншої людини, для свого зростання та активного ствердження. Демонстрація короткого боксерського поєдинку Нікі з віртуальним ворогом це підтверджує. Пригадую ключову філософську тезу Кобо Абе: “...Навіть черв’як-дощовик не росте, коли його шкіру ніщо не подразнює”⁶.

Відомо, що Хіросі Тесігахара, знявши понад двадцять кінофільмів (документальних та ігрових), досяг також значних успіхів у мистецтві ікебани, скульптурі, гончарній справі, каліграфії і мистецтві розпланування садів. Без сумніву, ідеї дзен-буддизму, що глибоко увійшли в життя японців, їх звички і чуття, режисер майстерно передає і у фільмі “Жінка в пісках”. Щоб викликати у глядача відчуття неосязності та непостійності піщаних дюн, використовується стиль “одного кута”. Для цього достатньо показати одинокий човен, що втонув у піску. А щоб підкреслити відчай головного героя та безперспективність його затії – спіймати у пастку із назвою “Надія” ворону, – достатньо показати скелет риби-приманки. Засипаний піском човен і шкіра-скелет риби змушують Нікі відчувати вічність і велич всесвіту та своє маленьке місце у ньому.

Бути бідним для японця – це не обов’язково бути нікчемним. Це відоме положення відповідає поняттю “вабі”, яке реалізується у кінострічці як культ простого життя японців, котрі задовольняються скромним житлом, невибагливим одягом і харчами. Дивовижно, але авторам фільму вдається у бідності, убогості й примітивності життя бачити красу.

Загалом сцени кінострічки гармонійно поєднані між собою сюжетними подіями й оголеною нервовою напругою. Водночас режисер зосереджується на деталях. Так, домінуючим стає

крупний план у зображенні паперової парасольки, що має багато складок, ніби гребенів на дюнах. Впритул показано жіночу шию, вкриту білими і темними пісчинками, що рухаються, тремтять разом із шкірою – поволі і граційно поміж пасмами чорного, смоляного волосся. Красиво, стримано і цнотливо відзнято любовну сцену, де немає слів, лише звуки високого тону, буцімто удари пісчинок у скло. Спалахи почуттів охоплюють Нікі й жінку ніжним павутиннячком. Пальчики на жіночій ступні загрибають пісок у ритмі внутрішньої мелодії, відомої тільки їй, поступово занурюючись углиб...

Одна відома журналістка якось зауважила: “Зазвичай кінофільм, знятий за художнім твором, програє останньому багатством мови, образністю та філософією. Проте, бувають винятки. Приміром, геніальний фільм «Тіні забутих предків» (1965) зміг підняти маловідому повість-легенду Михайла Коцюбинського до небачених висот”. І з цим важко не погодитись.

То чого ж не вистачає сюжету кінострічки для збереження наративної цілісності у порівнянні з фабулою роману? Згадки про невідправлений лист Нікі Дзюмпея, що залишився на робочому столі, як інтриги, як ключика до розгадки таємниці зникнення чоловіка; ускладненої притчі про охоронця замку та ворога-привида, яка могла б підсилити епілог стрічки емоційністю і образністю; пошуку героєм вогників сільських осель (під час невдалої втечі), ніби світла маяків, чи нових орієнтирів для Нікі, від яких втекти неможливо, як і від перманентних думок про жінку, що лишилась сама. Жінка не може залишити “помирати” власний будинок та кістки доньки і чоловіка, засипані піском. Вона бореться, бореться з демонами піщаних дюн, щоб захистити “клапоть убогої землі”.

Нижче божество – демони, присутні у романі Абе й у фільмі. Вони нав’язливо нагадують про себе у багатьох епізодах. Відмінність полягає у тому, що в уяві читача роману вони постають доброзичливими й обнадійливими хоча б у образі піску, що безперервно котиться і навколо, і в крові та плазмі людини, задаючи ритм життя всьому сущому. А у стрічці – серед піщаних дюн, пронизливих вітрів, холодного блиску ліхтарів та страхітливих, язичницьких масок селян – глядач відчуває войовничий і злий дух демонів...

Головний герой – занурюючись до рівня душевних магматичних пластів у світ іншої людини з її радощами і стражданнями, з її

приреченою прикутістю до оселі, з її любов'ю до праці як опори, щоб подолати час, що пезплідно минає, – змінюється, аби досягнути мету. І, благаючи про мить, вкрадену в безсмертя, може завдяки демонам піщаних дюн Нікі Дзюмпей зможе знайти себе справжнього у конвульсіях буття, поки піщані хвилі, одна за одною, наче зітхання, не злижуть верховини благодаті, залишивши зимне каміння душі та відкриту пащеку безодні безпам'ятства...

1. *Абе К.* Жінка в пісках. Чуже обличчя. – Харків: Фоліо, 2008. – С. 16.
2. Там само. – С. 55.
3. *Erens P.* Woman in the Dunes. – <http://www.filmreference.com/Films-Str-Th/Suna-No-Onna.html>
4. *Фуко М.* Наглядати й карати. Народження в'язниці. – К.: Основи, 1998. – С. 251.
5. Там само. – С. 251.
6. *Абе К.* – С. 81.

Василь Дениско

СЕРБСЬКИЙ ЖУРНАЛІСТ І ВІЙНА В УКРАЇНІ

Александар Васовић. Случај фрижидера из Еленовке: Дневник из Украјине. Београд, Балкански књижевни гласник, 2015. 188 с.

У видавництві “Балканського літературного вісника” в Белграді видали книжку сербського журналіста про анексію Криму й війну в Україні.

Читати “Пригоду з холодильником в Оленівці” було досить

дивно, адже ми звикли, що серби традиційно не дуже добре ставляться до України. Тим часом Александар Васович, чий щоденникові записи 2014-2015 років стали основою книжки, відчуває щирі симпатії до нашої країни, – може, навіть устиг її полюбити протягом тривалого часу роботи тут.

Здебільшого в Сербії не так легко знайти людину, яка може тверезо оцінити події останніх двох років в Україні. Та й взагалі значна частина

сербів має пієтет до Росії, а українців вважає “фашистами” і ще бозна-ким. За “Новоросію” там відверто вболівають, підтримують східних сепаратистів і бажають їм перемоги над “кривавим київським режимом”. Саме тому книжка серба Васовича заслуговує на те, щоб її переклали українською і російською, і якомога активніше поширювали.

Навіть під час презентації книжки Васовича у Белграді – хоч загалом у залі зібралася досить приємна публіка – чулися голоси про те, що війна в Україні громадянська, а закрутили все Америка й НАТО на шкоду Росії. Утім, здебільшого відгуки на книжку були доброзичливі.

Критики Васович таки зазнав – з боку представників “правої” частини політичного спектру, прихильників націоналістичних і проросійських (хоча сербський націоналізм досить дивний – він неодмінно проросійський) партій. На інтернет-форумах і в соцмережах негативних висловлювань було чимало. Навіть казали, що автору заплатили брудними грішми Держдепу.

Але кому потрібні закордонні зарплати, щоб побачити, що Крим в Україні украли? Чи потрібні американські гроші, щоб бачити кров і бруд війни, російські танки й ракети на українській землі, убитих і поранених мирних жителів? Навряд. І Александар Васович усе це бачив і записував.

Із записаного випливає, що автор навіть не стільки на боці України в цій війні – він журналіст і має дотримуватися об’єктивності – скільки на боці людей, звичайних беззбройних жертв війни. Співчуття до них відчувається постійно. Коли з’являється перша цивільна жертва – війна стає воєнним злочином, вважає автор.

Тим часом з Белграда прийшла новина: книжку Александра Васовича перевидали, цього разу - сербською латиницею.

Володимир Криницький

ТІН УЄВИЧ ОЖИВЕ НА ТЕЛЕЕКРАНІ

Уперше після жахливих воєнних років державні телекомпанії Хорватії, Сербії та Боснії і Герцеговини разом працюють над телевізійним проектом.

Ідеться про документально-художній міні-серіал “Тін: дорога тривалістю 30 років” про велета хорватської поезії Августіна “Тіна” Уєвича.

Серіал складатиметься з чотирьох серій тривалістю близько 50 хвилин за сценарієм Ясена Боки, Лади Мартінац-Краль і Давора Жмегача. Завершення зйомок планується до кінця року.

“Ми закінчили зйомки в Загребі, на черзі Спліт, Вргорац, Імотскі, Сараєво, Белград і Париж. Ідеться про великий і важливий проект, цікавий для всіх, тож знайшлися й партнери, скажімо, під час роботи в Белграді допомагатиме нам Радіотелевізійна компанія Сербії (РТС)”, – сказала співпродюсер Ясміна Божиновська-Живаль.

Зокрема, РТС надасть архівні матеріали й технічну підтримку під час зйомок у сербській столиці.

“Ми їм запропонували зробити цей проект разом, адже для них це теж цікаво – Тін 10 років прожив у Белграді, і дуже активних років, як творчо, так і політично”, – наголошує пані Божиновська-Живаль.

Частина матеріалу зніматиметься в Сараєві, де Уєвич теж тривалий час жив. Тут допомогу надаватиме телебачення Боснії і Герцеговини. Потім команда поїде до Парижа – міста, в якому Уєвич не тільки перебував певний час, а й став бійцем французького Іноземного легіону.

Фільм розкриватиме всі етапи Тінового життя – від політичної активності під час Першої світової війни й розчарування в югослов’янській ідеї до повної відмови від політики й відходу в творчість, поезію, а також – його мандри із Загреба в Белград, Сараєво, париж і назад у Загреб, життя за НДХ, дискримінація владою після Другої світової війни й аж до останніх років життя, коли нарешті знову дістав змогу публікуватися.

Почавши в гімназії писати вірші хорватською (більшість ранніх творів не збереглася), далі Уєвич схиляється до сербськомовної поезії, і перша його збірка (видана двома книжками – “Рабський крик” і “Намиста”) написана чистісінькою сербською. Утім, фахівці вважають, що таким чином Уєвич не стільки декларував своє

сербофільство, скільки експериментував з поетичною формою.

Політична діяльність Уєвича тривала недовго. Уже 1919 року, розчарований великосербськими проявами в югославських реаліях, Тін відмовляється від політики і присвячує себе лише мистецтву. У прозовій поезії “Друзям” він пише про своє розчарування: “Ми мали бути єдиним військом. Але серця наші, друзі мої, були роз’єднані: ви шукали вигоди, я ж – лише краси”.

Тін Уєвич помер 12 листопада 1955 року. Відтоді минуло понад півстоліття, але його таємниця, його творчість досі надихають і хорватів, й іноземців шукати, творити, любити.

Володимир Криницький

У ЯЛТІ ЗАКРИЛИ МУЗЕЙ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

У Ялті закрили Музей Лесі Українки, до якого з’їжджалися відвідувачі з усього світу.

Про це йдеться у заяві Міністерства культури, повідомляє Український Простір.

“Міністерство культури вкрай стурбоване повідомленнями про те, що окупаційна влада Криму закрила для відвідувачів Музей Лесі Українки в Ялті. Музей закрито під приводом необхідності проведення ремонту будинку, в якому він розміщується, і в якому у 1897 році жила Леся Українка. Однак, як повідомляють ялтинські активісти, ніяких робіт там не проводиться, а заявлений термін закриття музею – до кінця 2017 року”, – сказано в повідомленні.

Мінкульт наголошує, що закриття музею у 145-ту річницю від дня народження Лесі Українки має особливо цинічний вигляд.

“Очевидно, що справжніми намірами Кремля є повне припинення діяльності Музею, який був створений зусиллями української громади Криму у рік здобуття Україною незалежності, і який за ці роки став одним із головних осередків наукової та просвітницької роботи, спрямованої на популяризацію української культури та зміцнення національної ідентичності українців у Криму.

Міністерство культури розцінює дії так званої влади Криму, як продовження агресивної політики Кремля щодо історії і культури українського народу та ініціюватиме звернення до відповідних міжнародних організацій з метою тиску на Російську Федерацію

для негайного відновлення роботи Музею Лесі Українки в Ялті та припинення репресивної політики Кремля стосовно українців, української культури та історії на території тимчасово окупованого Криму”, – ідеться в заяві.

Однак варто зауважити, що “тиск на РФ з метою відновлення роботи музею” – це лікування симптомів хвороби, тоді як лікувати треба хворобу. Вимагати слід не відновлення роботи музею, а відновлення українського суверенітету на території Криму. І лише тоді матиме значення наявність чи відсутність вільного доступу до Музею Лесі Українки чи взагалі його існування. Поки Крим перебуває в окупації, не має значення, чи працює музей, та навіть і всі музеї на його території.

Зазначимо, що дуже хороший Музей Лесі Українки розташувався на вулиці Саксаганського в Києві (музейний комплекс “Музей видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського і Михайла Старицького”). Експозицію розміщено в квартирі, яку влітку 1899 р. орендувала родина Косачів на першому поверсі в правому крилі будинку інженер-капітана М. Хитрово. Квартира Косачів на Маріїнсько-Благовіщенській складалася з передпокою і 5 кімнат. Тут завжди було людно: приходили друзі, знайомі, відвідувачі в справах видання журналів “Рідний край” і “Молода Україна”, редакція яких містилася в цьому ж помешканні – головним редактором цих часописів була Олена Пчілка.

У Музеї можна побачити, який вигляд мали вітальня, передпокій, кімната самої Лесі, а співробітники музею охоче дадуть відповідь на всі ваші запитання.

Експозиція музею відкрита для відвідувачів з 10.00 до 17.00
Вихідний – вівторок.

Адреса: вул. Саксаганського, 97

тел. 289 16 51

сайт – <http://mvduk.kiev.ua>

РЕЗУЛЬТАТИ КОНКУРСУ КОРОТКОЇ ПРОЗИ

Редколегія часопису ТекстOver підбила підсумки конкурсу коротких оповідань.

Раді повідомити, що до збірки відібрано такі твори:

Izis – Заплутаний Ангел

Kina – Вершина

Kina – Інвентаризація

Kina – Троянда

Ігор Антонюк – До мами

Євгенія Бабенко Не для всіх

Юлія Баткіліна – Мамонт

Олена Бицюра – Трамвай

Діана Будкевич – Кожен

Оля Гірняк – Дідусева чарівна фабрика

Марія Гончаренко – Я здивилась

Юлія Григоруk – Таки прив'язали!

Марія Дем'янюк – Бурштин нічного неба

Василь Дениско – Іпотерапія

Уляна Дудок – Етюдi про місто

Катерина Єгорушкіна – Дощ

Марія Карп'юк – Година пік

Марія Карп'юк – Три білі шкарпетки й гольфик

Каріна Коваленко – Осінній ранок

Наталія Коваль – Пані, панночко, панянка

Марія Козиренко – Серце

Аліна Конотоп – Янгол-охоронець

Аліна Конотоп – Феміністка

Ірина Коцюбинська – Незворотність

Олександра Кудріна – На даху

Василь Лавер – Бос

Юлія Максимейко – Бабуcина м'ята

Юлія Максимейко – Майже як на весілля

Анастасія Марченко – Мила Астрід

Ігор Мітров – Книгарня

Теодор Мороз – Покинутий

Іванна Мрига – Вечір червоного вина

Катерина Музичук – Нова білизна

Лілія Надвідна – Кохати всупереч
 Галина Нестрига – Туфлі
 Тетяна Овдійчук – Фея справедливості
 Яна Онишкевич – Осінній ранок
 Олена Осадча – Мовчання
 Олена Осадча – Пила каву і дивилась у вікно
 Роман Плетень – Коли час вичерпався
 Віоліна Ситнік – Передсвітанкові ілюзії
 Володимир Старченко – Іннь-Янь
 Володимир Старченко – Африка
 Елен Тен – Я можу
 Наталія Хаммоуда – Яблуко
 Ігор Хрипливий – Оповідки
 Ігор Хрипливий – Прокляття
 Ігор Хрипливий – Турбота
 Ігор Хрипливий – Філологічка
 Михайло Хрущ – Бо тільки на Україні
 Михайло Хрущ – Чорне й біле
 Тетяна Череп-Пероганич – Яблунька
 Тетяна Череп-Пероганич – Вікно від негоди
 Олена Швець-Васіна – У країні недобудованих чоловіків
 Маргарита Шеверного – Чоловіки – дивні істоти
 Наталка Янушевич – Симфонія зливи

Оскільки автори непокояться і цікавляться долею збірки, повідомляємо: триває упорядкування й верстання двох варіантів книжки - електронного й друкованого на папері. За нашими планами випуск видання має статися у кінці травня - на початку червня.

Редколегія

Засновник:

колектив часопису ТекстOver

Головний редактор:

Володимир Криницький

Редакційна колегія:

Давор Антич (Загреб, Хорватія)

Олесь Верес (Дніпропетровськ, Україна)

Богдан Вирій (Львів, Україна)

Анатолій Вишневський (Гомель, Білорусь)

Олександр Лесич (Київ, Україна)

Адреса редакції:

tekstover@gmail.com

Видавець:

ТекстOver

Періодичність:

6 разів на рік

Видання поширюється безкоштовно у форматі PDF електронною поштою (PDF format by email). Для отримання нових випусків часопису слід оформити безкоштовну передплату на сайті www.tekstover.in.ua

До публікації приймаються поетичні, прозові твори, літературознавчі дослідження, рецензії, критичні статті та огляди, повідомлення про нові видання, які виходять в Україні, твори образотворчого мистецтва.

Редколегія залишає за собою право відмовити в публікації, внести незначні правки та скорочення у надіслані матеріали. Художні твори публікуються в авторській редакції (прохання уважно вчитувати твори перед надсиленням). Про всі рішення редколегії авторів повідомлять електронною поштою.

Видання неприбуткове. Публікація в часописі безкоштовна. Гонолярів редколегія не виплачує.

Дозволяється вільне поширення часопису будь-якими способами. передрук матеріалів – тільки з дозволу редколегії та авторів. Цитування матеріалів дозволяється лише за умови наведення джерела публікації – часопису ТекстOver.